

EURÓPSKA
KOMISIA

V Bruseli 20. 7. 2021
SWD(2021) 724 final

PRACOVNÝ DOKUMENT ÚTVAROV KOMISIE

Správa o právnom štáte 2021
Kapitola o situácii v oblasti právneho štátu v Rumunsku

Sprievodný dokument

**K OZNÁMENIU KOMISIE EURÓPSKEMU PARLAMENTU, EURÓPSKEJ RADE,
RADE, EURÓPSKEMU HOSPODÁRSKEMU A SOCIÁLENMU VÝBORU
A VÝBORU REGIÓNOV**

Správa o právnom štáte 2021
Situácia v oblasti právneho štátu v Európskej únii

{COM(2021) 700 final} - {SWD(2021) 701 final} - {SWD(2021) 702 final} -
{SWD(2021) 703 final} - {SWD(2021) 704 final} - {SWD(2021) 705 final} -
{SWD(2021) 706 final} - {SWD(2021) 707 final} - {SWD(2021) 708 final} -
{SWD(2021) 709 final} - {SWD(2021) 710 final} - {SWD(2021) 711 final} -
{SWD(2021) 712 final} - {SWD(2021) 713 final} - {SWD(2021) 714 final} -
{SWD(2021) 715 final} - {SWD(2021) 716 final} - {SWD(2021) 717 final} -
{SWD(2021) 718 final} - {SWD(2021) 719 final} - {SWD(2021) 720 final} -
{SWD(2021) 721 final} - {SWD(2021) 722 final} - {SWD(2021) 723 final} -
{SWD(2021) 725 final} - {SWD(2021) 726 final} - {SWD(2021) 727 final}

ZHRNUTIE

Komisia sleduje rumunské reformy v oblasti justície a boja proti korupcii od pristúpenia Rumunska k EÚ v roku 2007 prostredníctvom mechanizmu spolupráce a overovania (ďalej len „MSO“) ako dôležitého rámca pre pokrok v týchto oblastiach. Súčasne s MSO pokračuje mechanizmus právneho štátu, ktorého neoddeliteľnou súčasťou je Rumunsko, ako akýkoľvek iný členský štát, až kým nebudú uspokojivo splnené všetky referenčné kritériá.

Vláda navrhuje reformy, ktoré sa majú zaoberať obavami vyvolanými zmenami justičných zákonov z rokov 2017 – 2019, ktoré si vyslúžili kritiku za ich negatívny vplyv na nezávislosť, kvalitu a efektívnosť justície. Súdny dvor EÚ v prejudiciálnom rozhodnutí z 18. mája 2021 preskúmal niekoľko aspektov týchto reforiem a tieto obavy potvrdil najmä v súvislosti s Útvárom vyšetrovania trestných činov v súdnictve. V parlamente sa preskúmava návrh zákona na rozpustenie tohto útvaru. Začalo sa legislatívne konanie na zmenu justičných zákonov. Nedostatočný nábor nových súdnych predstaviteľov v súčinnosti s tým, že značný počet súdnych predstaviteľov odišiel do dôchodku, zvýraznil nedostatok ľudských zdrojov. Z dôvodu tohto nedostatku sa zvýšil tlak na súdnych predstaviteľov, čo ovplyvnilo kvalitu a efektívnosť justície.

Inštitucionálny rámec boja proti korupcii je komplexný, no jeho účinnosť si bude vyžadovať trvalú politickú vôľu, k čomu sa zaviazala vláda. Kľúčovou prioritou je prijatie novej protikorupčnej stratégie na roky 2021 – 2025. Účinnosť vyšetrovania a sankcionovania korupcie na strednej úrovni a veľkej korupcie sa zlepšila, čím sa potvrdili predchádzajúce záznamy. Národné protikorupčné riaditeľstvo dosiahlo lepšie výsledky, hoci zmeny justičných zákonov z rokov 2017 – 2019 naďalej predstavujú hlavnú prekážku jeho riadneho fungovania. Zmeny trestných zákonov sú stále potrebné. Keďže neexistujú spoľahlivé legislatívne a politické riešenia rozhodnutí ústavného súdu, v súvislosti s bojom proti korupcii vzniká viacero prekážok a právna neistota. Zvýšená medziinštitucionálna spolupráca počas volieb v roku 2020 by mohla znamenať zmenu prístupu k bezúhonnosti volených činiteľov. Agentúra pre správu zaisteného majetku je naďalej plne funkčná a elektronický systém PREVENT určený pre prípady konfliktu záujmov je účinný.

Právne záruky týkajúce sa slobody a plurality médií sú už zavedené. Obavy v súvislosti s vykonávaním a presadzovaním existujúceho legislatívneho rámca však stále pretrvávajú, najmä v súvislosti s prístupom k informáciám. Národnej audiovizuálnej rade stále chýbajú zdroje na úplné plnenie svojich úloh a jej činnosť bola ovplyvnená zrušením platnosti viacerých mandátov jej členov. Vlastnícka štruktúra médií stále nie je úplne transparentná. Mediá môžu mať tendenciu podliehať politickému tlaku, a to hlavne v prípade, keď je ich príjem závislý od štátnej reklamy. Naďalej sa informuje o žalobách za ohováranie proti investigatívnym novinárom. V súvislosti s pandémiou COVID-19 získali mediá podporu z fondov pridelených mediálnym kampaniam vlád, ktoré sú zamerané na prevenciu šírenia ochorenia COVID-19.

Z dôvodu často sa meniacich právnych predpisov a výsledných zákonov, ktoré si môžu odporovať, pretrvávajú obavy týkajúce sa stability a predvídateľnosti právnych predpisov, ako aj obavy týkajúce sa obmedzeného využívania posúdení vplyvu. Po referende z mája 2019 neboli v oblasti spravodlivosti prijaté žiadne významné mimoriadne nariadenia vlády. V súvislosti s pandémiou COVID-19 je zavedený stav pohotovosti so zvýšenou parlamentnou kontrolou. V nadväznosti na rozhodnutie Súdneho dvora EÚ z 18. mája 2021 o viacerých aspektoch justičných zákonov vydal 8. júna 2021 ústavný súd rozsudok, ktorý vzbudzuje vážne obavy, pretože sa v ňom spochybňuje zásada prednosti práva EÚ. Právne predpisy

o združeniach a nadáciách boli v roku 2020 zmenené, aby sa znížilo administratívne zaťaženie mimovládnych organizácií.

Mechanizmus spolupráce a overovania (MSO) bol zriadený pri pristúpení k Európskej únii v roku 2007 ako prechodné opatrenie na uľahčenie pokračujúceho úsilia Rumunska o reformu súdnictva a zintenzívnenie boja proti korupcii¹. V súlade s rozhodnutím o vytvorení mechanizmu a ako zdôraznila Rada, MSO sa skončí, keď budú uspokojivo splnené všetky referenčné kritériá, ktoré sa vzťahujú na Rumunsko. Komisia v správach z januára 2017 prijala komplexné posúdenie pokroku Rumunska za desať rokov fungovania MSO. Okrem toho vytýčila cestu k ukončeniu mechanizmu na základe 12 záverečných kľúčových odporúčaní, ktoré by stačili na splnenie cieľov MSO, ak by boli dodržané a ak by vývoj nerozvracal ich pokrok. V správe z novembra 2018 sa dospelo k záveru, že došlo k vývoju, ktorý zvrátil pokrok alebo sponchybnil jeho nezvratnosť, a bolo nevyhnutné vydať osem dodatočných odporúčaní. Komisia vo svojej poslednej správe v rámci MSO prijatej v júni 2021 posudzuje pokrok dosiahnutý v súvislosti s 12 odporúčaniami z januára 2017 a ôsmimi dodatočnými odporúčaniami z novembra 2018. V tejto správe sa dospelo k názoru, že od predloženia poslednej správy v rámci MSO v roku 2019 sa situácia v rámci parametrov MSO stanovených v referenčných kritériách jasne vyvíjala pozitívnym smerom a uvítala sa skutočnosť, že v roku 2021 bol po ustupovaní v období 2017 – 2019 vydaný nový silný impulz na obnovu a opravu. Výsledkom je, že v rámci všetkých ostávajúcich odporúčaní v rámci MSO dochádza k pokroku a ak pokrok ostane stabilný, mnohé odporúčania budú úplne splnené².

I. JUSTIČNÝ SYSTÉM

Rumunský súdny systém je rozdelený do štyroch stupňov, a to tak občiansky, ako aj vojenský: prvostupňové krajské sudy, všeobecné a špecializované tribunály, odvolacie sudy³ a Najvyšší kasačný a odvolací súd. Najvyšší kasačný a odvolací súd súdi trestné veci z prvostupňových a odvolacích konaní pre určité kategórie osôb⁴, ako aj odvolania z určitých civilných a správnych konaní. Zásadnou úlohou tohto súdu je zabezpečiť jednotný výklad a uplatňovanie zákona ostatnými súdmi. Vyššia súdna rada, poverená zaručovaním nezávislosti súdnictva, sa delí na dve sekcie – sekciu sudcov a sekciu prokurátorov. Každá sekcia má výlučnú právomoc prijímať sudcov, resp. prokurátorov, a riadiť ich kariérny postup, pričom v disciplinárnych veciach koná ako disciplinárny súd. Prokuratúru vedie generálny prokurátor, ktorý stojí na čele generálnej prokuratúry pri Najvyššom kasačnom a odvolacom súde. Generálna prokuratúra zahŕňa aj špecializované štruktúry s osobitnou jurisdikciou a organizáciou – Národné protikorupčné riaditeľstvo (DNA) a Riaditeľstvo pre vyšetrovanie organizovaného zločinu a terorizmu a boj proti nim (DIICOT), ktoré vedú

¹ Na základe záverov Rady ministrov zo 17. októbra 2006 (13339/06) bol mechanizmus zriadený rozhodnutím Komisie z 13. decembra 2006 [K(2006) 928].

² Správa Komisie Európskemu parlamentu a Rade o pokroku Rumunska v rámci mechanizmu spolupráce a overovania, COM(2021) 370 final.

³ Odvolacie sudy súdia na prvom stupni (zložitejšie prípady) aj na druhom stupni pri odvolaniach proti rozhodnutiam nižších súdov.

⁴ Trestná sekcia Najvyššieho kasačného a odvolacieho súdu vedie ako prvostupňový súd pojednávania vo veciach týkajúcich sa trestných činov spáchaných senátormi, poslancami a rumunskými poslancami Európskeho parlamentu, členmi vlády, sudcami Ústavného súdu, členmi Vyššej súdnej rady, sudcami Najvyššieho kasačného a odvolacieho súdu a prokurátormi prokuratúry pri Najvyššom kasačnom a odvolacom súde.

hlavní prokurátori, a od roku 2018 aj prokurátorský Útvar vyšetovania trestných činov v súdnictve (SIJ)⁵. Existujú aj úrady vojenskej prokuratúry. Generálneho prokurátora a hlavných prokurátorov špecializovaných štruktúr, t.j. riaditeľstiev DNA a DIICOT, vymenúva prezident republiky na návrh ministra spravodlivosti a po prijatí nezáväzného stanoviska Vyššej súdnej rady⁶. Rumunsko sa zúčastňuje na Európskej prokuratúre. Rumunská národná únia advokátskych komôr je právnickou osobou verejného záujmu a zastupuje všetkých 41 komôr v Rumunsku. Ústavný súd má povinnosť kontrolovať ústavnosť zákonov a urovnávať spory ústavnej povahy medzi verejnými orgánmi.

Nezávislosť

Vnímaná úroveň nezávislosti súdnictva je priemerná, pričom v porovnaní s minulými rokmi sa medzi širokou verejnosťou výrazne zlepšila. Široká verejnosť v súčasnosti vníma úroveň nezávislosti súdnictva ako priemernú (51 %), čo od roku 2020 predstavuje vzrast z 37 %⁷. Pokiaľ ide o podniky, tie vnímajú nezávislosť súdnictva ako priemernú (45 %), čo v porovnaní s rokom 2020 predstavuje pokles o 8 percentuálnych bodov⁸. Kým k najčastejšie uvádzaným dôvodom, pre ktoré široká verejnosť vníma nezávislosť súdnictva ako nedostatočnú, sú naďalej zasahovanie alebo vyvíjanie tlaku zo strany vlády a politikov, prvotným zdrojom obáv medzi podnikmi je zasahovanie alebo vyvíjanie tlaku motivované hospodárskymi alebo inými osobitnými záujmami⁹.

Zmeny justičných zákonov z rokov 2017 – 2019 sú preskúmané. Justičné zákony zmenené medzi rokmi 2017 a 2019 vymedzujú postavenie súdnych predstaviteľov a upravujú súdny systém a Vyššiu súdnu radu¹⁰. Tieto zákony majú zásadný význam pre nezávislosť súdnych predstaviteľov a dobré fungovanie súdnictva. Zmeny justičných zákonov, ktoré sú stále účinné, mali značný vplyv na nezávislosť, kvalitu a efektívnosť justičného systému¹¹. Hlavné identifikované problémy sa týkajú najmä otázok zriadenia Útvaru vyšetovania trestných činov v súdnictve (SIJ), systému občianskoprávnej zodpovednosti sudcov a prokurátorov, systémov predčasného odchodu do dôchodku, nástupu do povolania a postavenia a vymenúvania vysokopostavených prokurátorov¹². Ako sa uvádza v Správe o právnom štáte 2020 a v Správe MSO 2021¹³, vykonávanie zmenených zákonov čoskoro

⁵ Úrady prokuratúry pri odvolacích súdoch vedú generálni prokurátori a úrady prokuratúry pri tribunáloch a krajských súdoch vedú prví prokurátori.

⁶ Hlavného prokurátora útvaru vyšetovania trestných činov v súdnictve vymenúvajú osobitným postupom len členovia Vyššej súdnej rady.

⁷ Porovnávací prehľad EÚ v oblasti justície za rok 2021, obrázok č. 48. Úroveň vnímanej nezávislosti súdnictva sa kategorizuje takto: veľmi nízka (menej ako 30 % respondentov vníma nezávislosť súdnictva ako pomerne dobrú a veľmi dobrú), nízka (30 – 39 %), priemerná (40 – 59 %), vysoká (60 – 75 %), veľmi vysoká (viac ako 75 %).

⁸ Porovnávací prehľad EÚ v oblasti justície za rok 2021, obrázok č. 50.

⁹ Porovnávací prehľad EÚ v oblasti justície za rok 2021, obrázky č. 49 a 51.

¹⁰ Zákon č. 303/2004 o postavení sudcov a prokurátorov, zákon č. 304/2004 o súdnej organizácii a zákon č. 317/2004 o Vyššej súdnej rade.

¹¹ V správe Komisie Európskemu parlamentu a Rade o pokroku Rumunska v rámci mechanizmu spolupráce a overovania, COM(2021) 370 final; Správa o právnom štáte 2020 – Kapitola o situácii v oblasti právneho štátu v Rumunsku, s. 3 sa uvádza, že dlhotrvajúce uplatňovanie justičných zákonov z rokov 2018 – 2019 vytvára zvýšenú a pretrvávajúcu neistotu o fungovaní justičného systému ako celku a o jednotlivých súdnych predstaviteľoch, najmä pokiaľ ide o ich nezávislosť, postavenie a kariéru.

¹² Správa o právnom štáte 2020, Kapitola o situácii v oblasti právneho štátu v Rumunsku, s. 5. Správa Komisie Európskemu parlamentu a Rade o pokroku Rumunska v rámci mechanizmu spolupráce a overovania, COM(2021) 370 final.

¹³ Tamže, s. 3.

potvrdilo obavy a v nasledujúcich rokoch sa objavili nové problémy. Obavy súvisiace s nepriaznivým vplyvom na fungovanie justičného systému stále pretrvávajú, keďže zmenené zákony sú stále účinné. Napriek tomu, že Útvar vyšetrovania trestných činov v súdnictve bol za posledný rok menej aktívny, je stále činný a v súvislosti s jeho fungovaním pretrvávajú¹⁴ vážne obavy. Dňa 30. septembra 2020 predstavil na šesťmesačnú verejnú konzultáciu vtedy úradujúci minister spravodlivosti návrh znenia na celkovú zmenu justičných zákonov¹⁵. Podľa ministra spravodlivosti boli návrhy zákonov vypracované na základe analýzy požiadaviek uvedených v správe Európskej komisie v rámci MSO, správ skupiny GRECO a stanovísk Benátskej komisie. Návrhy zákonov majú za stanovený cieľ napraviť negatívny účinok zmien z rokov 2017 – 2019 a navrhnúť riešenia na viaceré problémy, ktoré boli identifikované v správach v rámci MSO, a to najmä čo sa týka rozpustenia Útvaru vyšetrovania trestných činov v súdnictve (SIIJ), zvýšenia úrovne profesijnej nezávislosti prokurátorov zrušením právnych ustanovení, ktoré boli v roku 2018 upravené, občianskoprávnej zodpovednosti súdnych predstaviteľov, obmedzenia slobody prejavu súdnych predstaviteľov a postupov odvolávania a vymenúvania prokurátorov do riadiacich pozícií. V januári 2021 prijala vláda memorandum, v ktorom vyjadrila politický záväzok zaoberať sa všetkými nevyriešenými odporúčaniami v rámci MSO. Plány uvedené v memorande zahŕňajú návrh zákona, ktorým sa zrušuje Útvar vyšetrovania trestných činov v súdnictve (SIIJ) a zmeny justičných zákonov, ktoré priamo súvisia s odporúčaniami v rámci MSO. Na konci verejnej konzultácie a po niekoľkých kolách rozhovorov so súdnymi orgánmi poslal 29. marca 2021 súčasný minister spravodlivosti Vyššej súdnej rade tri návrhy zmenených zákonov so žiadosťou o stanovisko. Minister spravodlivosti sa zaviazal, že návrhy zákonov pošle Benátskej komisii so žiadosťou o stanovisko súbežne s tým, ako ich postúpi parlamentu. Je dôležité, aby tieto zmeny právnych predpisov zaručili nezávislosť súdnictva v súlade s právom EÚ a mali by zohľadniť odporúčania Rady Európy. Dôležitým míľnikom je rozsudok Súdneho dvora EÚ z 18. mája 2021, v ktorom sa posudzovalo viacero ustanovení justičných zákonov so zreteľom na článok 2 a článok 19 ods. 1 ZEÚ a na rozhodnutie o MSO, najmä pokiaľ ide o Útvar vyšetrovania trestných činov v súdnictve a *ad interim* vymenúvanie do riadiacich pozícií v rámci súdneho inšpektorátu, ako aj o osobnú zodpovednosť sudcov za justičný omyl¹⁶. Súdny dvor EÚ takisto pripomenul, že členský štát nesmie zmeniť svoje právne predpisy, najmä pokiaľ ide o organizáciu justície, takým spôsobom, ktorým by sa oslabil ochrana hodnoty právneho štátu¹⁷.

Samostatný návrh zákona zameraný na rozpustenie prokurátorského Útvaru vyšetrovania trestných činov v súdnictve (SIIJ) sa prerokúva v parlamente. Návrh zákona bol uverejnený na webovom sídle ministerstva spravodlivosti 4. februára 2021. Vyššia súdna rada vydala 11. februára 2021 negatívne stanovisko k návrhu zákona s odôvodnením, že sú potrebné dodatočné záruky na ochranu súdnych predstaviteľov pred potenciálne protiprávnym vyšetrovaním prípadov korupcie¹⁸. Vláda prijala nezmenený návrh

¹⁴ Najmä pokiaľ ide o odrádzajúci účinok na sudcov a prokurátorov (rozsudok Súdneho dvora z 18. mája 2021, *Asociația „Forumul Judecătorilor Din România“ a i.*, v spojených veciach C-83/19, C-127/19, C-195/19, C-294/19, C-355/19 a C-379/19, bod 219).

¹⁵ Pozri poznámku pod čiarou č. 10.

¹⁶ Rozsudok Súdneho dvora z 18. mája 2021, *Asociația „Forumul Judecătorilor Din România“ a i.*, v spojených veciach C-83/19, C-127/19, C-195/19, C-294/19, C-355/19 a C-379/19, body 179 – 241.

¹⁷ Tamže, bod 162. Pozri aj rozsudok Súdneho dvora z 20. apríla 2021, *Repubblica/Il-Prim Ministru*, vec C-896/19, bod 64.

¹⁸ Vyššia súdna rada tvrdí, že navrhované riešenie nesprevádzajú záruky, ktoré by umožňovali vykonávanie zásady nezávislosti súdnictva vďaka zaručeniu primeranej ochrany sudcov a prokurátorov pred nátlakom,

zákona 18. februára a návrh postúpila parlamentu. Dňa 24. marca 2021 Poslanecká snemovňa prijala návrh zákona, do ktorého doplnila ustanovenia, ktoré boli podľa snemovne nutné na ochranu súdnych predstaviteľov pred protiprávnym vyšetrovaním prípadov korupcie. Navrhuje sa v nich, aby v prípade trestných činov súvisiacich s korupciou odobrila žiadosť o súhlas s postúpením na súd najprv Vyššia súdna rada¹⁹. Tento návrh sa stretol s veľkou kritikou zo strany občianskej spoločnosti, veľkej časti súdnictva a takisto z vnútra Vyššej súdnej rady²⁰, pretože sa domnievali, že by mohol mať obmedzujúci účinok na zodpovednosť súdnych predstaviteľov. O návrhu zákona sa teraz rokuje v Senáte ako rozhodujúcej komore. Dňa 29. marca 2021 požiadal minister spravodlivosti Benátsku komisiu o stanovisko k návrhu zákona, a to najmä čo sa týka dodatočných záruk na zabezpečenie súladu s normami Rady Európy. Benátska komisia vo svojom stanovisku z 5. júla 2021 víta zámer Rumunska rozpustiť Útvar vyšetrovania trestných činov v súdnictve (SIIJ) a obnoviť právomoc úradov špecializovanej prokuratúry, ako napríklad Národného protikorupčného riaditeľstva a Riaditeľstva pre vyšetrovanie organizovaného zločinu a terorizmu a boj proti nim, no odporúča vypustiť zmeny týkajúce sa Poslaneckej snemovne²¹. Súdny dvor vo svojom rozsudku z 18. mája 2021 v súvislosti s Útvaram vyšetrovania trestných činov v súdnictve (SIIJ) rozhodol, že právne predpisy, ktorými sa vytvára takýto špecializovaný útvar, musia byť zdôvodnené objektívnymi a overiteľnými požiadavkami týkajúcimi sa riadneho výkonu spravodlivosti, pričom sa musí zabezpečiť, aby sa tento útvar nemohol používať ako nástroj politickej kontroly nad činnosťou sudcov a prokurátorov a aby vykonával svoju právomoc v súlade s požiadavkami Charty základných práv Európskej únie²². Odvolací súd v Pitești vo svojom rozsudku zo 7. júna 2021 ako prvý vnútroštátny súd uplatnil rozhodnutie Súdneho dvora a vyhlásil, že existencia Útvary vyšetrovania trestných činov v súdnictve (SIIJ) nie je zdôvodnená objektívnymi a overiteľnými požiadavkami súvisiacimi s riadnym výkonom spravodlivosti, a teda nie je oprávnený vyšetrovať vec, ktorá mu bola predložená²³. Je dôležité, aby prebiehajúca právna reforma v zmysle rozpustenia Útvary vyšetrovania trestných činov v súdnictve (SIIJ) a obnovenia vecnej príslušnosti úradov špecializovanej prokuratúry pre prebiehajúce veci bola uskutočnená v súlade s právom EÚ, najmä s rozhodnutím Súdneho dvora EÚ²⁴ a berúc do úvahy európske normy.

a upozorňuje na všeobecný záväzok zákonodarcu, aby pri tvorbe právnych predpisov o súdnictve poskytol primerané záruky na zabezpečenie skutočnej nezávislosti súdnictva.

¹⁹ V rámci navrhovanej zmeny by mohli byť súdni predstavitelia stíhaní za trestné činy proti výkonu spravodlivosti, trestné činy korupcie, zneužitie úradnej moci alebo trestné činy podobné korupcii len s predchádzajúcim súhlasom sekcie sudcov alebo sekcie prokurátorov Vyššej súdnej rady.

²⁰ O zrušení Útvary vyšetrovania trestných činov v súdnictve, potrebe záruk a o tom, či sú záruky navrhované poslaneckou snemovňou primerané, existujú vo Vyššej súdnej rade rôzne názory.

²¹ Benátska komisia zdôrazňuje, že tento súbor zmien „v rámci vysoko citlivej oblasti (trestné stíhanie) zavádza pre sudcov a prokurátorov nový typ nedotknuteľnosti, ktorý ďaleko prekračuje funkčnú imunitu“ a že „trestné konania, ktoré nespádajú do pôsobnosti funkčnej imunity, by nemali spadať do právomoci Vyššej súdnej rady a mali by byť priamo predvedené na súdy bez predchádzajúcej previerky Vyššej súdnej rady“. Stanovisko Benátskej komisie [CDL-AD(2021)019], s. 14.

²² Súd dodal, že praktické príklady z činnosti Útvary vyšetrovania trestných činov v súdnictve (SIIJ) potvrdzujú zhmotnenie rizika, že útvar je podobný nástroju politického nátlaku a svoje právomoci uplatňuje na zmenu priebehu niektorých vyšetrovaní trestných činov alebo súdnych konaní týkajúcich sa, okrem iného, činov veľkej korupcie takým spôsobom, ktorý vzbudzuje obavy o objektívnosť (Rozsudok Súdneho dvora z 18. mája 2021, *Asociația „Forumul Judecătorilor Din România“ a i.*, v spojených veciach C-83/19, C-127/19, C-195/19, C-294/19, C-355/19 a C-379/19, body 219 a 223).

²³ Súdna inšpekcia začala 23. júna 2021 disciplinárne vyšetrovanie proti sudcovi odvolacieho súdu v Pitești, ktorý vyniesol uvedený rozsudok, z dôvodu, že svoje povinnosti vykonával v zlej viere alebo hrubej nedbanlivosti, keď sa pri posudzovaní právomoci sekcie prokuratúry opieral o rozsudok Súdneho dvora EÚ.

²⁴ Tamže.

Súdny dvor EÚ podal žiadosť o prejudiciálne rozhodnutie vo veci občianskoprávnej zodpovednosti sudcov a prokurátorov. V Správe o právnom štáte 2020²⁵ sa spomínajú obavy z režimu občianskoprávnej zodpovednosti, ktoré boli zavedené v justičných zákonoch z rokov 2017 – 2019, najmä čo sa v tejto súvislosti týka moci pridelenej ministerstvu financií²⁶, keďže pravidlá ho oprávňujú posudzovať, či bol justičný omyl vykonaný v zlej viere alebo z hrubej nebanlivosti, a následne proti sudcom začať konanie o náhradu škody spôsobenej v dôsledku ich rozsudkov. Rada Európy poukázala na potenciálny odrádzajúci účinok, ktorý by tento nový režim mohol mať na sudcov a prokurátorov, a to najmä v spojení so zriadením nového Útvary vyšetrovania trestných činov v súdnictve²⁷. Súdny dvor EÚ vo svojom rozsudku z 18. mája 2021 vyniesol rozhodnutie o režime občianskoprávnej zodpovednosti sudcov²⁸, kde uviedol, že musia byť poskytnuté jasné a potrebné záruky, aby sa zaručilo, že z vyšetrovania ani regresnej žaloby sa nestane nástroj nátlaku na činnosť súdnictva²⁹. V nových návrhoch justičných zákonov z marca 2021, ku ktorým minister spravodlivosti požiadal Vyššiu súdnu radu o stanovisko, sa navrhujú zmeny ustanovení o občianskoprávnej zodpovednosti sudcov a prokurátorov. Je dôležité, aby navrhované zmeny náležite odrážali rozhodnutie Súdneho dvora EÚ a prihliadali na príslušné európske normy³⁰.

Návrhy justičných zákonov obsahujú zmeny pravidiel, ktoré upravujú vymenovanie do vedenia súdnej inšpekcie a zodpovednosť za jej riadenie. Súdny dvor preskúmal súlad s článkom 2 a článkom 19 ods. 1 ZEÚ o právomoci vlády dočasne vymenúvať do riadiacich funkcií v rámci súdnej inšpekcie, ktorá je zodpovedná za vykonávanie disciplinárnych konaní proti sudcom a prokurátorom. Súd vo svojom rozsudku z 18. mája 2021 zistil, že z dôvodu, že osoby, ktoré zastávajú riadiace funkcie v rámci súdnej inšpekcie majú sklon k rozhodujúcemu vplyvu na činnosť inšpekcie, musia byť pravidlá upravujúce ich vymenovanie navrhnuté tak, aby nemohli vzbudiť oprávnené obavy, čo sa týka využívania právomoci a funkcií tohto orgánu ako nástroja nátlaku na súdnu činnosť alebo politickú kontrolu tejto činnosti³¹. Justičné inštitúcie vrátane samotnej Vyššej súdnej rady v posledných rokoch zdôrazňujú obavy týkajúce sa nedostatočnej zodpovednosti súdnej inšpekcie, pričom uvádzajú vysoký podiel prípadov predložených inšpekciou, ktoré boli na súde napokon

²⁵ Správa o právnom štáte 2020, Kapitola o situácii v oblasti právneho štátu v Rumunsku, s. 3.

²⁶ Pozri najmä stanovisko Benátskej komisie [CDL-AD(2018)017], správu *ad hoc* skupiny GRECO o Rumunsku (pravidlo 34) [AdHocRep(2018)2], CCJE, stanovisko kancelárie CCJE k žiadosti Združenia fóra rumunských sudcov vo vzťahu k situácii nezávislosti súdnictva v Rumunsku; CCPE, stanovisko kancelárie CCPE k žiadosti rumunského Hnutia za obranu postavenia prokurátorov vo vzťahu k situácii nezávislosti prokurátorov v Rumunsku.

²⁷ Stanovisko Benátskej komisie [CDL-AD(2018)017], body 117 a 164.

²⁸ Rozsudok Súdneho dvora z 18. mája 2021, *Asociația „Forumul Judecătorilor Din România“ a i.*, v spojených veciach C-83/19, C-127/19, C-195/19, C-294/19, C-355/19 a C-379/19.

²⁹ Súd dodal, že právo na obhajobu sudcov by malo byť plne rešpektované a že súd by mal rozhodovať o osobnej zodpovednosti sudcov (Rozsudok Súdneho dvora z 18. mája 2021, *Asociația „Forumul Judecătorilor Din România“ a i.*, v spojených veciach C-83/19, C-127/19, C-195/19, C-294/19, C-355/19 a C-379/19, bod 241).

³⁰ Odporúčanie Výboru ministrov Rady Európy CM/Rec(2010)12, body 66 – 71.

³¹ Súd ďalej skonštatoval, že vnútroštátne právne predpisy by mohli vyvolávať takéto pochybnosti, ak môžu, hoci aj dočasne, umožniť vláde dotknutého členského štátu vymenúvať osoby do riadiacich funkcií orgánu zodpovedného za vykonávanie disciplinárnych vyšetrovaní a začatie disciplinárnych konaní proti sudcom a prokurátorom bez toho, aby musela zohľadniť riadny postup vymenúvania, ktorý je stanovený vo vnútroštátnom práve (Rozsudok Súdneho dvora z 18. mája 2021, *Asociația „Forumul Judecătorilor Din România“ a i.*, v spojených veciach C-83/19, C-127/19, C-195/19, C-294/19, C-355/19 a C-379/19, bod 207).

zamietnuté, koncentráciu všetkých rozhodnutí v rámci funkcie hlavného inšpektora³² a obmedzenia právomocí Vyššej súdnej rady v oblasti dohľadu³³. Novými návrhmi justičných zákonov z marca 2021, v súvislosti s ktorými si minister spravodlivosti vyžiadal stanovisko Vyššej súdnej rady, sa navrhujú ustanovenia o vymenovaní hlavného inšpektora a zástupcu hlavného inšpektora, ako aj kontrolné mechanizmy týkajúce sa činnosti súdnej inšpekcie.

Postup vymenúvania vysoko postavených prokurátorov je podrobený preskúmvaniu ako súčasť zmien justičných zákonov. Ako bolo zdôraznené v Správe o právnom štáte 2020³⁴, správach v rámci MSO³⁵ a vo viacerých stanoviskách Benátskej komisie³⁶, obavy zo súčasného zákona naďalej pretrvávajú, pokiaľ ide o rovnováhu medzi vplyvom rôznych inštitúcií pri procese vymenúvania a koncentráciu moci vo funkcii ministra spravodlivosti. V roku 2020 boli dvaja z troch vysoko postavených prokurátorov vymenovaní napriek negatívnemu stanovisku Vyššej súdnej rady³⁷. V rámci pripravovaných nových návrhov justičných zákonov má minister spravodlivosti za cieľ zaoberať sa týmito obavami, a to navrhnutím zmien procesu vymenovania. V nových návrhoch zákonov sa v súlade s odporúčaniami Benátskej komisie najmä navrhuje posilnenie úlohy Vyššej súdnej rady zavedením požiadavky záväzného stanoviska sekcie prokurátorov Vyššej súdnej rady k navrhovanému vymenovaniu a možnosť predsedu odmietnuť vymenovanie v neobmedzenom počte prípadov namiesto jedného³⁸.

Proces odvolania vysokopostavených prokurátorov sa má zmeniť podľa rozhodnutia Európskeho súdu pre ľudské práva. Dňa 5. mája 2020 Európsky súd pre ľudské práva rozhodol, že bývalá hlavná prokurátorka nemala možnosť účinne na súde spochybníť dôvody na svoje odvolanie z funkcie³⁹. V návrhoch zmien justičných zákonov⁴⁰ bol do procesu

³² Hlavný inšpektor môže podliehať iba externému auditu, ktorý nariadi sama inšpekcia. Auditorskú správu následne preskúmvajú len niekoľkí vybraní členovia rady.

³³ Do roku 2018 bolo v rámci zákona č. 317/2004 stanovené, že hlavného inšpektora aj zástupcu hlavného inšpektora vyberá plenárne zasadnutie Vyššej súdnej rady vo výberovom konaní, ktoré sa skladá z písomného testu, pohovoru a prezentácie projektu riadenia. Podľa súčasného zákona hlavného inšpektora vymenúva Vyššia súdna rada na základe pohovoru, ktorý prebieha pred komisiou zloženou z troch sudcov, jedného prokurátora a jedného člena občianskej spoločnosti. Plenárne zasadnutie Vyššej súdnej rady vymenúva kandidáta formálne, ale namietat' môže len z dôvodu nedodržania pravidiel. Zástupcu hlavného inšpektora a riaditeľov príslušných sekcií vyberá hlavný inšpektor, ktorého právomoci týkajúce sa organizovania inšpekcií boli rovnako rozšírené.

³⁴ Správa o právnom štáte 2020, Kapitola o situácii v oblasti právneho štátu v Rumunsku, s. 5.

³⁵ Správa Komisie Európskemu parlamentu a Rade o pokroku Rumunska v rámci mechanizmu spolupráce a overovania, COM(2021) 370 final. V správach v rámci MSO sa odporučilo znova začať proces vymenovania hlavného prokurátora a rešpektovať nesúhlasné stanoviská Vyššej rady k vymenovaniu či odvolaniu prokurátorov na riadiacich pozíciách, a to až do zavedenia nového legislatívneho rámca v súlade s odporúčaním 1 z januára 2017.

³⁶ Benátska komisia najmä odporučila „vyvinúť schému vymenúvania, ktorou by sekcií prokurátorov Vyššej súdnej rady v procese vymenúvania kandidátov do akejkoľvek vysokopostavenej funkcie v systéme prokurátorov udelila kľúčovú a proaktívnu úlohu“. Stanovisko Benátskej komisie [CDL-AD(2019)014-e], bod 38.

³⁷ Jednou z nich bola hlavná prokurátorka Riaditeľstva pre vyšetřovanie organizovaného zločinu a terorizmu (DIICOT). Po jej odstúpení z funkcie v septembri 2020 má inštitúcia dočasný hlavného prokurátora.

³⁸ Stanovisko Benátskej komisie [CDL-AD(2018)017], bod 52.

³⁹ Rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva z 5. mája 2020, *Kövesi/Rumunsko*, 3594/19, bod 157. Dospel sa k záveru, že Rumunsko v súvislosti s odvolaním bývalej hlavnej prokurátorky protikorupčného riaditeľstva porušilo článok 6 ods. 1 („právo na spravodlivé súdne konanie“) a článok 10 („sloboda prejavu“) Európskeho dohovoru o ľudských právach. Európsky súd pre ľudské práva upozornil na čoraz väčší význam zásahu orgánu nezávislého od výkonnej moci a zákonodarcov vo vzťahu k rozhodnutiam ovplyvňujúcim vymenúvanie a odvolávanie prokurátorov. Pokiaľ ide o slobodu prejavu, Európsky súd pre ľudské práva takisto zdôraznil, že toto odvolanie by mohlo odradiť ostatných prokurátorov a sudcov od účasti na verejnej

odvolávania vysokopostavených prokurátorov doplnený revíznym postupom pred správnym súdom⁴¹. Vláda vo februári 2021 predstavila svoj akčný plán na výkon rozsudku a v júni 2021 Výbor ministrov Rady Európy posúdil jeho vykonávanie⁴².

Kvalita

Nedostatok ľudských zdrojov v justičnom systéme je stále predmetom obáv. K decembru 2020 bolo takmer 10 % sudcovských pozícií a takmer 16 % prokurátorských pozícií stále neobsadených⁴³, čo má takisto vplyv na efektívnosť justičného systému. Napriek tomu, že systém predčasného odchodu súdnych predstaviteľov do dôchodku, ktorý bol zavedený v roku 2018 a ktorý umožnil odchod do dôchodku po 20 rokoch služby, bol parlamentom zrušený v marci 2021 na základe odporúčania Benátskej komisie a skupiny GRECO, v roku 2020⁴⁴ odišlo do dôchodku takmer 300 súdnych predstaviteľov, pričom takmer 150 odišlo počas prvého štvrtroku 2021⁴⁵, čím sa tento nedostatok ďalej zhoršuje. V nadväznosti na rozsudok o protiústavnosti ustanovenia, v ktorom sa od Vyššej súdnej rady vyžaduje, aby schválila nariadenie o zorganizovaní a vedení výberového konania na prijatie do súdneho zboru⁴⁶, vzniklo právne vákuum, v dôsledku ktorého v roku 2020 nebolo zorganizované žiadne výberové konanie na nábor nových súdnych predstaviteľov. Aby sa prekonalá táto legislatívna medzera, ministerstvo spravodlivosti predložilo 22. júna 2020 na verejnú diskusiu návrh zákona o prijímaní zamestnancov do Národného súdneho inštitútu, ktorý bol prijatý senátom 3. februára 2021. Po *ex ante* žiadosti skupiny poslancov o vypracovanie stanoviska však ústavný súd vyhlásil, že daný zákon je protiústavný⁴⁷. Výsledkom sú platné právne predpisy, ktoré nepovolili organizáciu výberových konaní na prijatie do súdneho zboru, čo malo ďalej za následok omeškanie nových náborov a zvýšenie zaťaženia sudcov a prokurátorov, čím sa zvýšil nátlak na sudcov a prokurátorov s dosahom na kvalitu a efektívnosť justície⁴⁸. Nový zákon, ktorý bol prijatý parlamentom 28. júna 2021, uvedeného právneho vákuuma rieši a umožní, aby sa výberové konanie na prijatie do súdneho zboru uskutočnilo v roku 2021 a 2022. Ústavný súd rozhodnutím zo 14. júla 2021 vyhlásil za protiústavné ustanovenia uvedeného zákona, ktorými by sa znížila požiadavka na počet odslúžených rokov z desiatich na sedem v záujme účasti na výberových konaniach na účely vymenovania prokurátorov do Národného protikorupčného riaditeľstva (DNA) a Riaditeľstva pre vyšetrovanie organizovaného zločinu a terorizmu a boj proti nim (DIICOT).

diskusii o legislatívnych reformách ovplyvňujúcich súdnictvo a všeobecnejšie aj o problémoch týkajúcich sa nezávislosti súdnictva.

⁴⁰ Pozri poznámku pod čiarou č. 36.

⁴¹ Správa Komisie Európskemu parlamentu a Rade o pokroku Rumunska v rámci mechanizmu spolupráce a overovania, COM(2021) 370, final, s. 9.

⁴² Výbor ministrov Rady Európy vo svojom rozhodnutí z 9. júna 2021 vyzval rumunské orgány, aby výbor riadne informovali o vývoji legislatívneho procesu a akýchkoľvek zmenách, ktoré môžu byť vykonané v príslušných návrhoch ustanovení, a to najmä tých, ktorými sa stanovuje proces odvolávania vysokopostavených prokurátorov a účasti na ochranných opatreniach [CM/Del/Dec(2021)1406/H46-21].

⁴³ Mierny pokles v porovnaní s rokom 2019 (Správa o právnom štáte 2020, Kapitola o situácii v oblasti právneho štátu v Rumunsku, s. 7).

⁴⁴ V roku 2020 vyhovelá sekcia sudcov Vyššej súdnej rady 168 žiadostiam o odchod do dôchodku, kým sekcia prokurátorov vyhovelá 126 takýmto žiadostiam. Pozri old.csm1909.ro/csm/index.php?cmd=0301&tc=s.

⁴⁵ Počas prvých troch mesiacov roku 2021 odišlo do dôchodku celkovo 145 súdnych predstaviteľov, z toho 106 sudcov a 39 prokurátorov, čo svedčí o vzostupnom trende.

⁴⁶ Rozhodnutie č. 121/2020 z 9. júna 2020 o výnimke z protiústavnosti ustanovení článku 106 písm. a) a d) zákona č. 303/2004 o postavení sudcov a prokurátorov.

⁴⁷ Rozhodnutie ústavného súdu zo 17. marca 2021.

⁴⁸ Odporúčanie Výboru ministrov Rady Európy CM/Rec(2010)12, bod 35: „[...] sudy musia mať pridelený dostatočný počet sudcov a náležite kvalifikovaného podporného personálu“.

Strategická súdna správa nebola schopná účinne fungovať. Strategická súdna správa bola zriadená v roku 2017 s cieľom zaoberať sa zásadnými strategickými otázkami súdneho systému, čo zároveň spojilo hlavné inštitúcie v zodpovednosti za fungovanie súdneho systému⁴⁹. V správe v rámci MSO z roku 2021 sa potvrdzujú predchádzajúce zistenia o tom, že Strategická súdna správa nefunguje v súlade so zámerom a že akčný plán sa z veľkej časti stále nevykonáva⁵⁰. Hoci sa koncom roka 2019 uskutočnilo niekoľko stretnutí Strategickej súdnej správy a mohlo sa pokračovať v profesionálnej inštitucionálnej spolupráci, neboli dosiahnuté žiadne hmatateľné výsledky. Na začiatku roka 2021 začal minister spravodlivosti zvolávať zasadnutia a uskutočnili sa prvé diskusie o fungovaní Strategickej súdnej správy a o stratégii v oblasti ľudských zdrojov na roky 2021 až 2022.

Ústavný súd vyhlásil, že rozsudky v trestných veciach musia byť v čase ich vynesenia odôvodnené z právneho a skutkového hľadiska. Ustanovenia Trestného poriadku umožňujú vyhotoviť takéto rozsudky do 30 dní od ich vynesenia, čo malo za následok situácie, v ktorých musel byť právoplatný rozsudok vykonaný, hoci odsúdená osoba v tom čase nepoznala dôvody trestu. Dňa 7. apríla 2021 ústavný súd skonštatoval, že vyhotovenie rozsudku v trestnom konaní následne po jeho vynesení pozbavuje odsúdenú osobu práva na prístup k spravodlivosti a práva na spravodlivé súdne konanie⁵¹. Časový nesúlad medzi rozhodnutím a odôvodnením boli už predtým zdôraznené ako dlhotrvajúce problémy⁵². Dňa 12. mája 2021 nadobudol účinnosť nový zákon, podľa ktorého sa vyžaduje, že vynesenie a uverejnenie odôvodnenia rozsudku v trestných veciach by malo prebiehať súbežne v stanovenej lehote po ukončení pojednávania.

Údaje ukazujú, že justičný systém má celkovo dobrú úroveň digitalizácie. V roku 2020 bola veľká časť informácií o súdnom systéme pre širokú verejnosť dostupná online⁵³. Digitálne technológie, ako napríklad elektronický systém správy vecí, elektronický systém pridelovania vecí a technológie diaľkovej komunikácie súdy rozsiahlo využívajú⁵⁴. Zavedené sú takisto mechanizmy prípravy strojovo čitateľných súdnych rozhodnutí v občianskoprávných, obchodných a správnych veciach⁵⁵. Zainteresované strany však hlásia, že zlepšenie je stále potrebné⁵⁶.

Pandémia COVID-19 zapríčinila vyššiu mieru využívania digitálnych nástrojov v justičnom systéme. Počas roku 2020 sa zvýšil počet videokonferenčných systémov

⁴⁹ Tvorila ju minister spravodlivosti, predseda Vyššej súdnej rady, predseda Najvyššieho kasačného a odvolacieho súdu a generálny prokurátor prokuratúry pri Najvyššom kasačnom a odvolacom súde.

⁵⁰ Správa Komisie Európskemu parlamentu a Rade o pokroku Rumunska v rámci mechanizmu spolupráce a overovania, COM(2021) 370, final, s. 13 – 14.

⁵¹ Pozri Ústavný súd Rumunska, rozhodnutie č. 233 zo 7. apríla 2021. Národná advokátska komora označila oneskorenie odôvodnení za závažný problém.

⁵² COM(2017) 33 a správa Komisie Európskemu parlamentu a Rade o pokroku Rumunska v rámci mechanizmu spolupráce a overovania [SWD(2017) 25], s. 20 „Časový nesúlad medzi rozhodnutím a odôvodnením môže takisto negatívne ovplyvniť súdržnosť a kvalitu rozhodnutí a môže podnietiť špekulácie o dôvodoch rozhodnutia a nedôveru alebo kritiku súdnych orgánov.“ Vo zvyšku odporúčania MSO sa odporúča, aby Strategická súdna správa našla riešenia oneskorenia pri odôvodneniach rozhodnutí; správa Komisie Európskemu parlamentu a Rade o pokroku Rumunska v rámci mechanizmu spolupráce a overovania, COM(2021) 370 final, s. 13.

⁵³ Porovnávací prehľad EÚ v oblasti justície za rok 2021, obrázok č. 38.

⁵⁴ Porovnávací prehľad EÚ v oblasti justície za rok 2021, obrázok č. 40.

⁵⁵ Porovnávací prehľad EÚ v oblasti justície za rok 2021, obrázok č. 46.

⁵⁶ Príspevok organizácie Funky Citizens k Správe o právnom štáte 2021, s. 13; príspevok fóra expertov k Správe o právnom štáte 2021, s. 2.

na súdoch, čo viedlo k vyššiemu počtu pojednávani prostredníctvom videokonferencie⁵⁷. Zainteresované strany však informujú, že počet pojednávani na diaľku je obmedzený, pretože sudcovia stále uprednostňujú viesť pojednávania osobne než prostredníctvom videokonferencie⁵⁸. V septembri 2020 ohlásilo ministerstvo spravodlivosti návrh zákona o justícii na diaľku počas pandémie COVID-19, ktorým by sa rozšírila možnosť viesť pojednávania prostredníctvom videokonferencie⁵⁹. Pokiaľ ide o trestné veci, návrh zákona umožňuje, aby boli osoby pozbavené osobnej slobody⁶⁰ vypočuté prostredníctvom videokonferencie na mieste ich zadržiavania bez ich súhlasu v prípade, že sa súd domnieva, že týmto prostriedkom nie je dotknutý riadny priebeh konania ani práva a záujmy strán. Návrh zákona takisto umožňuje iným osobám ako tým, ktoré boli pozbavené osobnej slobody, aby boli vypočuté prostredníctvom videokonferencie, no iba s ich súhlasom. Návrh zákona bol prijatý parlamentom 28. apríla 2021⁶¹.

Efektívnosť

Celková efektívnosť občianskoprávných, správnych a obchodných vecí je naďalej stabilná. V roku 2019 trvali konania na prvostupňových súdoch v občianskoprávných a obchodných veciach o trochu kratšie v porovnaní s rokom 2018⁶², kým v prípade správnych vecí sa o niečo predĺžili⁶³. Podiel vyriešených vecí v občianskoprávných, obchodných a správnych veciach v prvom stupni sa do určitej miery znížil⁶⁴ a v súčasnosti je na úrovni 100 %. Konania vo vzťahu ku konkrétnym oblastiam práva EÚ naďalej trvajú krátko⁶⁵, s výnimkou prípadov prania špinavých peňazí, ktorých trvanie sa značne predĺžilo⁶⁶. Výzvy v oblasti pracovného zaťaženia sú však medzi súdmi nevyrovnané. Nižšie súdy v občianskoprávných veciach napríklad informujú o obzvlášť vysokej pracovnej záťaži⁶⁷ a pozastavenie činnosti súdov počas výnimočného stavu situáciu zhoršilo. Rumunsko ostáva pod zvýšeným dohľadom Výboru ministrov Rady Európy, pokiaľ ide o vykonávanie opatrení, ktoré sa zaoberajú príliš dlhým trvaním konaní po rozsudkoch Európskeho súdu pre ľudské práva⁶⁸. Výbor ministrov poznamenal, že reforma občianskoprávneho a trestného konania bola podľa všetkého úspešne dokončená, no na zhodnotenie účinku týchto opatrení bude musieť byť zrealizované posúdenie vplyvu.

II. PROTIKORUPČNÝ RÁMEC

Protikorupčný rámec je v Rumunsku na legislatívnej a inštitucionálnej úrovni rozsiahlo zavedený. Národná protikorupčná stratégia bola zavedená v roku 2016 a koordináciu jej vykonávania zabezpečuje ministerstvo spravodlivosti. Inštitucionálny protikorupčný rámec

⁵⁷ Príspevok Rumunska k Správe o právnom štáte 2021, s. 19.

⁵⁸ Príspevok APADOR – helsinský výbor k Správe o právnom štáte 2021, s. 9.

⁵⁹ Pozri ministerstvo spravodlivosti, návrh zákona o niektorých opatreniach v oblasti justície v kontexte pandémie COVID-19.

⁶⁰ Vyšetrovacia väzba, výkon trestu odňatia slobody alebo výchovný prostriedok odňatia slobody.

⁶¹ Zákon č. 114/2021 o niektorých opatreniach v oblasti justície v kontexte pandémie COVID-19.

⁶² Porovnávací prehľad EÚ v oblasti justície za rok 2021, obrázok č. 6.

⁶³ Porovnávací prehľad EÚ v oblasti justície za rok 2021, obrázok č. 8.

⁶⁴ Porovnávací prehľad EÚ v oblasti justície za rok 2021, obrázok č. 10.

⁶⁵ Porovnávací prehľad EÚ v oblasti justície za rok 2021, obrázky č. 16, 17, 18, 19 a 20.

⁶⁶ Porovnávací prehľad EÚ v oblasti justície za rok 2021, obrázok č. 21.

⁶⁷ Informácie získané v kontexte návštevy Rumunska.

⁶⁸ Čo sa napríklad týka výkonu rozsudku z 26. novembra 2013, *Vlad/Rumunsko* (sťažnosť č. 40756/06), hlavná vec týkajúca sa neprimeranej dĺžky občianskoprávných a trestných konaní a nedostatku účinných prostriedkov nápravy.

ostal nezmenený. Špecializovaná protikorupčná prokuratúra, ktorou je Národné protikorupčné riaditeľstvo (DNA), má právomoc vyšetrovať prípady korupcie na strednej úrovni a prípady veľkej korupcie, zatiaľ čo kancelária generálneho prokurátora vyšetroje všetky ostatné prípady korupcie. Národné protikorupčné riaditeľstvo takisto vyšetroje trestné činy poškodzujúce finančné záujmy EÚ, ako aj niektoré kategórie závažných trestných činov ekonomicko-finančnej kriminality. Na ministerstve vnútra pôsobí špecializované protikorupčné riaditeľstvo zodpovedné za otázky bezúhonnosti a korupcie u zamestnancov ministerstva, a to vrátane polície. Národná agentúra pre bezúhonnosť uskutočňuje administratívne vyšetrovania týkajúce sa konfliktu záujmov, nezlučiteľnosti funkcií a neoprávnene získaného majetku a je takisto zodpovedná za monitorovanie a overovanie majetkových priznaní vrátane tých od všetkých volených činiteľov. Národná agentúra pre správu zaisteného majetku (ANABI) zabezpečuje riadenie zaisteného a zhabaného majetku pochádzajúceho z trestnej činnosti a uľahčuje sledovanie a identifikáciu príjmov.

Odborníci a výkonní riaditelia podnikov vnímajú úroveň korupcie vo verejnom sektore aj naďalej ako vysokú. V roku 2020 dosiahlo Rumunsko v Indexe vnímania korupcie organizácie Transparency International 44 bodov zo 100 a umiestnilo sa na 19. mieste v Európskej únii a na 69. mieste vo svete⁶⁹. Toto vnímanie ostalo za posledných päť rokov⁷⁰ pomerne stabilné⁷¹.

Prioritou vlády je prijatie novej národnej stratégie boja proti korupcii na roky 2021 – 2025. Pokrok v súvislosti s národnou stratégiou boja proti korupcii je kľúčovou národnou prioritou politického programu vlády. Národná stratégia boja proti korupcii na roky 2016 – 2020 bola ukončená v roku 2020. V súvislosti s informovaním o príprave novej národnej stratégie boja proti korupcii (na roky 2021 – 2025) v súčasnosti prebieha vnútorný proces hodnotenia a externý audit, ktorý vykonáva OECD. Ministerstvo spravodlivosti, ktoré stratégiu koordinuje, oznámilo, že vo vykonávaní stratégie na roky 2016 – 2020 dosiahlo pokrok vo viacerých zúčastnených správach a orgánoch verejnej moci, hoci bol, najmä vo vysokorizikových oblastiach ako zdravotníctvo, vzdelávanie alebo verejné obstarávanie, nerovný. Pokrok zahŕňal zlepšené postupy na riešenie citlivých otázok, výrazné zníženie počtu porušení bezúhonnosti, zvýšenie transparentnosti a lepšie služby občanom, a to aj vďaka digitalizácii. Kľúčové prvky tejto stratégie sa medzi zúčastnenými inštitúciami považujú za najlepší postup a bude sa v nich pokračovať aj v rámci ďalšej stratégie. Ide najmä o monitorovací mechanizmus partnerského preskúmania a spoločný rozhodovací proces uskutočňovaný prostredníctvom piatich protikorupčných platforiem (zložené z viacerých zainteresovaných strán). Ministerstvo spravodlivosti však poukázalo na to, že účinnosť stratégie spočíva okrem osobitného vykonávania najmä v politickej vôli podporiť vykonávanie opatrení v rámci všetkých zúčastnených orgánov verejnej správy a verejných inštitúcií vrátane subjektov na miestnej úrovni. Hodnotenia sa dokončujú a ministerstvo spravodlivosti zorganizovalo verejnú konzultáciu o novej stratégii s piatimi protikorupčnými

⁶⁹ Transparency International, Index vnímania korupcie za rok 2020, s. 2 – 3. Úroveň vnímanej korupcie sa kategorizuje takto: nízka úroveň (vnímanie korupcie vo verejnom sektore medzi odborníkmi a výkonnými riaditeľmi podnikov dosahuje viac ako 79 bodov), pomerne nízka (počet bodov 79 – 60), pomerne vysoká (počet bodov 59 – 50), vysoká (počet bodov menej ako 50).

⁷⁰ Údaje Eurobarometra o vnímaní korupcie občanmi a podnikmi a o ich skúsenostiach s korupciou, ktoré boli nahlásené minulý rok, sa aktualizujú každý druhý rok. Najnovším súborom údajov je osobitný prieskum Eurobarometra 502 (2020) a bleskový prieskum Eurobarometra 482 (2019).

⁷¹ V roku 2015 bol počet bodov 46, zatiaľ čo v roku 2020 sa dosiahlo 44 bodov. O výrazné zvýšenie/zníženie ide vtedy, keď dôjde k zmene o viac ako päť bodov, zlepšenie/zhoršenie (zmeny v rozmedzí 4 – 5 bodov), pomerne stabilná úroveň (zmeny v rozmedzí 1 – 3 bodov) za posledných päť rokov.

platformami (zloženými z viacerých zainteresovaných strán) a očakáva, že návrh na prijatie novej národnej stratégie boja proti korupcii bude predložený do konca roka 2021.

Účinnosť vyšetrovania a sankcionovania korupcie na strednej úrovni a veľkej korupcie sa zlepšila. Vymenovanie nového hlavného prokurátora Národného protikorupčného riaditeľstva a ďalšieho personálu do riadiacich funkcií v roku 2020 prinieslo nové podnety a inštitucionálnu stabilitu. Vďaka tomu sa začala zvyšovať kvalita vyšetrovaní a vecí predkladaných súdu. V roku 2020 Národné protikorupčné riaditeľstvo dosiahlo lepšie výsledky ako v roku 2019, pričom sa zvýšil počet obvinení na vysokej úrovni a klesol počet nevybavených vecí⁷². Pokrok zároveň nastal na úrovni súdov vďaka nárastu počtu súdnych rozhodnutí⁷³. V roku 2020 vzrástol počet sťažností od občanov a *ex officio* sťažností na údajné korupčné skutky, čím sa otočil klesajúci trend zaznamenaný od roku 2015. Národné protikorupčné riaditeľstvo to považuje za znak obnovy dôvery zo strany verejnosti v túto inštitúciu a jej úlohu, ktorá bola vážne narušená útokmi v rokoch 2017 – 2019. V roku 2020 sa zmenila aj komunikačná politika Národného protikorupčného riaditeľstva, podľa ktorej sa po začatí vyšetrovania mená podozrivých osôb už neuvádzajú v tlačových správach, čo ich chráni pred pranierovaním na verejnosti.

Zmeny justičných zákonov z rokov 2017 – 2019 boli hlavnou prekážkou pre dobréfungovanie Národného protikorupčného riaditeľstva, čo sa nezmení, kým budú tieto zákony v platnosti⁷⁴. Všeobecné problémy, ktorým čelí súdny systém, boli pre Národné protikorupčné riaditeľstvo obzvlášť náročné⁷⁵. Riaditeľstvo muselo riešiť nedostatok ľudských zdrojov⁷⁶, čím vyvíjalo silnejší tlak na prokurátorov v čase, keď čelilo veľkej výzve budovania vlastných technických kapacít na vykonávanie súdnych príkazov pomocou osobitných vyšetrovacích techník⁷⁷. Navyše, na účinné riešenie niektorých prípadov veľkej korupcie nepriaznivo vplýva Útvar vyšetrovania trestných činov v súdnictve (SIJ), ktorý aj naďalej zasahuje do prebiehajúcich vyšetrovaní veľkej korupcie v kompetencii Národného protikorupčného riaditeľstva. Problematická prax sťahovania odvolaní v prípadoch veľkej korupcie bola zastavená po tom, ako ústavný súd v júli 2020 rozhodol, že postúpenie odvolaní Útvoru vyšetrovania trestných činov v súdnictve je protiústavné⁷⁸. V prípadoch

⁷² Národné protikorupčné riaditeľstvo (DNA), správa o činnosti za rok 2020. V roku 2020 sa spisy týkali najmä verejného obstarávania, úplatkárstva, podvodov s fondmi EÚ. Národné protikorupčné riaditeľstvo zároveň zaevidovalo 105 prípadov korupcie v súvislosti s bojom proti pandémie COVID-19.

⁷³ Tento nárast odzrkadľuje výsledky všetkých súdov, ktoré pojednávajú o veciach Národného protikorupčného riaditeľstva. Za rok 2020 Najvyšší kasačný a odvolací súd informoval, že bolo vyriešených menej vecí, že viaceré veci boli pozastavené a že bolo zaevidovaných menej vecí. Národné protikorupčné riaditeľstvo zároveň informovalo o nižšom počte oslobodzujúcich rozsudkov v roku 2020, hoci tento počet sa v roku 2019 zdvihol z dôvodu dekriminalizácie trestných činov.

⁷⁴ Správa o právnom štáte 2020, Kapitola o situácii v oblasti právneho štátu v Rumunsku, s. 10 – 11.

⁷⁵ Všeobecné problémy súdnictva súvisiace s ľudskými zdrojmi, ktoré sa dotýkajú aj Národného protikorupčného riaditeľstva, zahŕňajú obmedzenia týkajúce sa delegovania a veľký počet odchodov do dôchodku. Medzi osobitné problémy Národného protikorupčného riaditeľstva patrí skutočnosť, že podmienka počtu odpracovaných rokov na prácu v riaditeľstve sa náhle zmenila na 10 rokov a ústne vypočúvania uchádzačov o iné než vedúce pozície pred Vyššou súdnou radou sa vysielajú (na rozdiel od iných oddelení prokuratúry), čo na kandidátov pôsobí veľmi odstrašujúco. Podmienka počtu odpracovaných rokov pre vedúcich úsekov je 15 rokov.

⁷⁶ Národné protikorupčné riaditeľstvo uviedlo, že v marci 2021 bolo obsadených len 75 % pozícií (131 nominovaných a 14 delegovaných zo 145 pozícií) a 2 vedúce funkcie boli neobsadené. Dňa 9. júna 2021 spustilo Národné protikorupčné riaditeľstvo výzvu na predkladanie prihlášok na 42 pozícií prokurátorov do ústredného úradu, ako aj do územných úradov.

⁷⁷ Národnému protikorupčnému riaditeľstvu bolo rozhodnutím vlády pridelených 90 príslušníkov polície.

⁷⁸ Rozhodnutie ústavného súdu zo 7. júla 2020.

veľkej korupcie, ktorými sa zaoberá Útvar vyšetrovania trestných činov v súdnictve, je takisto zvýšené riziko beztrestnosti, a to najmä z dôvodu ich pomalého vybavovania prípadov⁷⁹. Skutočnosť, že Útvar vyšetrovania trestných činov v súdnictve vybavuje sťažnosti na prokurátorov zo strany osôb obvinených z korupcie, sa takisto považuje za vyvíjanie nátlaku na prokurátorov Národného protikorupčného riaditeľstva. Prebiehajúce zmeny justičných zákonov vrátane tých, ktorými sa zrušuje Útvar vyšetrovania trestných činov v súdnictve, budú dôležitými krokmi k zaisteniu udržateľného dobrého fungovania Národného protikorupčného riaditeľstva.

Pokračujúca neistota, pokiaľ ide o zmeny trestného zákona a trestného poriadku, je nad'alej dôležitou výzvou v boji proti korupcii. Ako bolo zdôraznené v Správe o právnom štáte 2020 a v správe v rámci MSO 2021⁸⁰, ďalšou dôležitou výzvou v boji proti korupcii je absencia politických a legislatívnych riešení pre ďalekosiahle rozhodnutia ústavného súdu prijaté v rýchlom slede, ktorými sa od roku 2014 rušia alebo vykladajú ustanovenia trestného zákona a trestného poriadku⁸¹. Zmeny trestného zákona a trestného poriadku ostávajú nevyhnutné⁸². Pre túto situáciu vzniká viacero prekážok a právna neistota v súvislosti s vyšetrovaním, trestným stíhaním a sankcionovaním prípadov veľkej korupcie⁸³. To viedlo k tomu, že prípady na súde neuspjú, k právnej neistote o prípustnosti dôkazov, ako aj k opätovnému začatiu vyšetrovaní alebo súdnych konaní⁸⁴. Vplyv rozhodnutí ústavného súdu na prebiehajúce konania týkajúce sa veľkej korupcie, pokiaľ ide o zloženie trojčlenného senátu pre prípady veľkej korupcie a päťčlenného senátu pre konečné odvolanie na Najvyššom kasačnom a odvolacom súde, sa ešte len prejaví⁸⁵. Súdny dvor EÚ vo svojom nedávnom rozsudku skonštatoval, že vnútroštátna právna úprava ústavnej povahy, ktorej následkom nižší súd stráca právo na neuplatnenie svojho vlastného návrhu vnútroštátneho ustanovenia, ktoré patrí do rámca MSO a ktoré je v rozpore s právom EÚ, odporuje zásade prednosti práva EÚ. V rámci zásady prednosti práva EÚ sa bude požadovať, aby vnútroštátny súd neuplatnil dotknuté ustanovenia, či už sú legislatívnej alebo ústavnej povahy, ak sa preukáže, že bola porušená Zmluva o EÚ alebo rozhodnutie o MSO⁸⁶. Vo februári 2021 bol podniknutý dôležitý politický krok, keď parlament definitívne zamietol problematické zmeny kódexov, ktoré boli predložené počas rokov 2018 – 2019 a ktoré boli ústavným súdom uznané za protiústavné vo svojej celistvosti.

⁷⁹ Správa o činnosti Útvaru vyšetrovania trestných činov v súdnictve. Ďalším problémom je efektívnosť Útvaru vyšetrovania trestných činov v súdnictve, pričom v roku 2020 sa prejednávalo 6 600 prípadov a len niekoľko prípadov sa ukončilo (500 uzavretých prípadov a dva prípady postúpené súdu). Nízka efektívnosť je ďalším rizikovým faktorom, pokiaľ ide o beztrestnosť v prípadoch veľkej korupcie.

⁸⁰ Správa Komisie Európskemu parlamentu a Rade o pokroku Rumunska v rámci mechanizmu spolupráce a overovania, COM(2021) 370 final.

⁸¹ Tamže.

⁸² Tamže, s. 10.

⁸³ Národné protikorupčné riaditeľstvo odhaduje, že v roku 2020 bolo z dôvodu rozhodnutí ústavného súdu zbavených obvinenia aspoň 45 podozrivých osôb.

⁸⁴ Hlbší vplyv na aspoň 67 prebiehajúcich vyšetrovaní Národného protikorupčného riaditeľstva má nedávne rozhodnutie Ústavného súdu Rumunska zo 6. apríla 2021, keďže vyšetrovania je potrebné začať odznova.

⁸⁵ Hoci sa rozhodnutia ústavného súdu neuplatňujú na uzavreté prípady, v ktorých bol vynesovaný právoplatný rozsudok, môžu mať vplyv na prebiehajúce prípady. Za istých podmienok sa rozhodnutím päťčlenného senátu povolili mimoriadne odvolania v prípade uzavretých prípadov, kým rozhodnutie trojčlenného senátu by mohlo znamenať opätovné začatie súdneho konania s novým určeným senátom. Národné protikorupčné riaditeľstvo uviedlo, že v súčasnosti je na Najvyššom kasačnom a odvolacom súde pozastavených osem prípadov, ktoré sa týkajú 41 obvinených osôb, obnovených v prvom stupni bolo desať prípadov, ktoré sa týkajú 107 obvinených osôb, a päť prípadov s 90 obvinenými osobami je obnovených v rámci prejudiciálnej komory. O žiadostiach o prejudiciálne rozhodnutie na Súdnom dvore prebieha konanie.

⁸⁶ Rozsudok Súdneho dvora z 18. mája 2021, *Asociația „Forumul Judecătorilor Din România“ a i.*, v spojených veciach C-83/19, C-127/19, C-195/19, C-294/19, C-355/19 a C-379/19, body 251 – 252.

Poslanecká snemovňa stanovila kritériá, podľa ktorých sa bude rozhodovať o žiadostiach o zrušení poslaneckej imunity, no Senát ich zatiaľ ešte nezohľadnil. Poslanecká snemovňa v júni 2019 zmenila svoj rokovací poriadok a osobitne odkázala na kritériá stanovené v správe Benátskej komisie o účele a zbavení poslaneckej imunity⁸⁷. Senát zatiaľ ešte neprijal takéto pravidlá.

Národná agentúra pre bezúhonnosť (ANI) naďalej vyšetruje nezlučiteľnosť, konflikty záujmov a neoprávnené nadobudnutý majetok⁸⁸. Prácu Národnej agentúry pre bezúhonnosť by mala takisto uľahčiť zmena z júla 2020, ktorou sa povoľuje elektronické podávanie majetkových priznaní a priznaní konfliktov záujmov⁸⁹, ktoré sa spustilo v máji 2021. Národná agentúra pre bezúhonnosť uviedla, že jej rozpočet na rok 2020 bol postačujúci na vykonávanie úloh vďaka tomu, že pôvodne zredukovaný rozpočet sa neskôr v danom roku navýšil⁹⁰. Agentúra čelí určitej neistote, pokiaľ ide o jej vedúce pozície. Pozícia predsedu je od decembra 2019 neobsadená a mandát podpredsedu sa končí na konci tohto roka⁹¹. Výberové konanie sa napokon začalo v apríli 2021.

Právny rámec bezúhonnosti zostáva roztrieštený. V Správe o právnom štáte 2020 sa zdôrazňujú pretrvávajúce problémy s právnym rámcom bezúhonnosti a potreba stability a jednoznačnosti a spoľahlivého rámca. Sériu zmien upravujúcich zákony o bezúhonnosti, najmä v rokoch 2017 – 2019, mala oslabujúci účinok na schopnosť Národnej agentúry pre bezúhonnosť vykonávať svoju činnosť a takisto zhoršila už tak roztrieštené právne prostredie. Ide najmä o dva návrhy, ktoré nadobudli účinnosť v roku 2019 a priniesli ešte väčšiu právnu neistotu, pokiaľ ide o platný režim bezúhonnosti a uplatňovanie sankcií⁹². Najvyšší kasačný a odvolací súd v roku 2020 a 2021 objasnil výklad zákona. Súd rozhodol, že sankcia sa uplatňuje, i keď sa nezlučiteľnosť týka predchádzajúceho mandátu, a že premlčacia lehota troch rokov by sa mala vzťahovať na potrebu Národnej agentúry pre bezúhonnosť do troch rokov ukončiť vyšetřovanie skutočností rozhodujúcich na určenie existencie situácie konfliktu záujmov alebo nezlučiteľnosti (namiesto toho, aby sa sankcia po uplynutí troch

⁸⁷ Stanovisko Benátskej komisie [CDL-AD(2014)011]. Nasleduje tým odporúčania MSO a skupiny GRECO. Skupina GRECO vo svojej správe z marca 2021 uviedla, že neformálna požiadavka, aby prokurátorské orgány pri trestnom stíhaní ministra alebo bývalého ministra, ktorý je zároveň poslancom, predkladali celý spis, bola očividne zrušená. GRECO, štvrté kolo hodnotenia – druhá predbežná správa o plnení odporúčaní vrátane správy o následných *ad hoc* opatreniach (pravidlo 34).

⁸⁸ Národná agentúra pre bezúhonnosť v roku 2020 uzavrela 1 143 prípadov a 175 prípadov zostalo konečných a neodvolateľných. V tom istom roku sa uložilo 204 správnych pokút za nepodanie majetkových priznaní a priznaní konfliktov záujmov v zákonnej lehote, za nedisciplinárne sankcie uložené po nadobudnutí konečnej platnosti vecí po preskúmaní a za nedodržanie zákonných ustanovení.

⁸⁹ Zmena zákona č. 176/2010 týkajúceho sa bezúhonnosti pri výkone verejných funkcií a pozícií. Od roku 2022 bude elektronické podávanie povinné.

⁹⁰ Pôvodný rozpočet bol 34 802 000 RON, pričom konečný rozpočet dosiahol 37 432 000 RON.

⁹¹ V roku 2020 sa nekonalo žiadne výberové konanie, keďže Národná bezpečnostná rada (CNI), orgán, ktorý dozerá na činnosť Národnej agentúry pre bezúhonnosť a ktorý má vo svojej právomoci organizovanie výberových konaní na pozíciu predsedu a podpredsedu, nebola schopná dosiahnuť kvórum, pretože senát od roku 2018 nevyzvolal žiadnych nových členov. V marci 2020 senát nakoniec nominoval desať členov Národnej bezpečnostnej rady a prvé zasadnutie sa konalo ihneď.

⁹² V tejto prvej zmene sa stanovila lehota troch rokov od vykonania skutku, ktorá rozhoduje o existencii situácie konfliktu záujmov alebo nezlučiteľnosti, a jej dôsledkom bolo uzatvorenie veľkého počtu prebiehajúcich vecí a pochybnosti o možnosti uplatňovať sankcie. Druhou zmenou sa zaviedol režim miernejších sankcií, pokiaľ ide o konflikt záujmov v prípade činiteľov volených na miestnej úrovni, ktorý podľa Národnej agentúry pre bezúhonnosť neumožňoval uplatňovanie odrádzajúcich sankcií.

rokov neuplatňovala)⁹³. Národná agentúra pre bezúhonnosť uvítala tieto rozhodnutia, ktoré objasnili a potvrdili možnosť uplatňovať sankcie po vydaní konečného rozhodnutia súdu. Konsolidácia zákonov o bezúhonnosti, nezlučiteľnosti a konfliktoch záujmov by umožnila zohľadnenie judikatúry a politik v oblasti predchádzania korupcii a vytvorila by stabilný základ do budúcnosti.

Národná agentúra pre bezúhonnosť zvýšila počas komunálnych a celoštátnych volieb v roku 2020 informovanosť o pravidlách bezúhonnosti pre kandidátov a s príslušnými orgánmi si vymieňala informácie o kandidátoch, na ktorých sa vzťahuje zákaz výkonu verejnej funkcie. Národná agentúra pre bezúhonnosť oslovila pred komunálnymi voľbami 20. septembra 2020 ústredné a miestne volebné orgány, aby ich informovala o kandidátoch, ktorí by mohli mať následkom sankcie za nezlučiteľnosť alebo konflikt záujmov v predchádzajúcom mandáte zakázané vykonávať verejnú funkciu⁹⁴. Po voľbách Národná agentúra pre bezúhonnosť takisto zaslala súdom, ktoré majú právomoc potvrdiť mandáty novozvolených činiteľov, menný zoznam kandidátov, ktorí podliehajú zakazu vykonávať verejnú funkciu počas troch rokov. Zatiaľ čo niekoľkým kandidátom nebolo umožnené kandidovať a iným bola zamietnutá verejná funkcia, v prípade približne polovice kandidátov, ktorí podliehali zakazu, súdy rozhodli, že môžu zastávať zvolenú funkciu⁹⁵. Čo sa týka celoštátnych volieb, Validačný výbor rumunského Senátu požiadal v rámci povolebného validačného procesu Národnú agentúru pre bezúhonnosť, aby oznámila definitívne a neodvolateľné rozhodnutia vydané súdmi, pokiaľ ide o nezlučiteľnosť alebo konflikty záujmov zvolených senátorov. Národná agentúra pre bezúhonnosť zistila, že zákaz výkonu funkcie sa nevzťahoval na žiadneho zvoleného senátora. Poslanecká snemovňa požiadala Národnú agentúru pre bezúhonnosť o stanovisko k informáciám, ktoré zverejnili viacerí poslanci v súvislosti s ich prípadnou nezlučiteľnosťou⁹⁶.

Elektronický systém PREVENT na predchádzanie konfliktom záujmov vo verejnom obstarávaní je účinný, keďže počet zistených konfliktov záujmov sa značne znížil. Systém PREVENT v roku 2020 analyzoval 19 140 postupov verejného obstarávania s cieľom zistiť možné prípady konfliktu záujmov. V roku 2020 inšpektori úradu vydali desať varovaní v súvislosti s bezúhonnosťou, ktoré dosiahli sumu približne 11,1 milióna EUR. Počas výnimočného stavu v súvislosti s pandémiou COVID-19 bolo verejným orgánom a právnickým osobám, v ktorých je štát väčšinovým akcionárom, umožnené uskutočniť priamy nákup materiálov a vybavenia na boj proti pandémii bez toho, aby túto informáciu uverejnili v elektronickom systéme verejného obstarávania pri prekročení prahovej hodnoty (ktorej výška je približne 27 000 EUR) na uverejnenie v elektronickom systéme. To znamená, že tieto priame nákupy neboli zaregistrované v elektronickom systéme, a teda neboli podrobené kontrole systému PREVENT. Národná agentúra pre bezúhonnosť vyvinula mechanizmus určený na analýzu (na základe informácií dostupných z verejných zdrojov) dátových súborov týchto postupov, aby sa zaoberala problémom kontroly postupov

⁹³ Rozhodnutie č. 74/2020 zo 16. novembra 2020 a rozhodnutie Najvyššieho kasačného a odvolacieho súdu č. 1/2021 z 18. januára 2021.

⁹⁴ Zákaz sa týkal viac ako 500 osôb; Národná agentúra pre bezúhonnosť, Komunikácia o preventívnych a konsignačných opatreniach, ktoré boli prijaté Národnou agentúrou pre bezúhonnosť v kontexte organizácie komunálnych volieb v roku 2020.

⁹⁵ Z celkového počtu 103 kandidátov v komunálnych voľbách, na ktorých sa vzťahoval zákaz: podľa dostupných informácií z oficiálnych zdrojov bolo 65 kandidátov zvolených: 15 zvoleným činiteľom nebolo povolené zastávať zvolenú funkciu, kým 49 zvoleným činiteľom bolo povolené zastávať zvolenú funkciu.

⁹⁶ V stanovách poslancov a senátorov sa uvádza, že člen parlamentu má oznámiť svoju situáciu nezlučiteľnosti do 15 dní a do ďalších 30 dní odstúpiť z niektorých z funkcií, na základe ktorých došlo k nezlučiteľnosti.

vykonaných prostredníctvom priameho zadávania verejných zákaziek. Cieľom tohto mechanizmu je identifikovať konflikty záujmov prítomné v postupoch obstarávania, ktoré obišli kontrolu PREVENT. Ku koncu januára 2021 preverila Národná agentúra pre bezúhonnosť s pomocou matice rizík 580 priamych postupov verejného obstarávania, ktoré boli uskutočnené v prvej polovici roku 2020, a identifikovala 64 možných prípadov porušenia bezúhonnosti (11 % postupov), ktoré budu ďalej analyzované a mohol by sa začať *ex officio* postup hodnotenia týchto prípadov.

Národná agentúra pre správu zaisteného majetku (ANABI) ostáva plne funkčná. Úlohou agentúry ANABI je zabezpečiť účinnú mieru vykonania príkazov na konfiškáciu vydaných v trestných veciach prostredníctvom efektívnej správy zaisteného majetku, ktoré agentúre pridávajú prokurátori a sudcovia. V roku 2021 začala agentúra ANABI svoj piaty rok činnosti, ktorú ďalej rozvíja. Na základe získaných poznatkov začala agentúra s podporou ministerstva spravodlivosti verejnú diskusiu v snahe podporiť Národnú stratégiu na posilnenie systému na vymáhanie majetku. Táto stratégia a akčný plán pokrýva roky 2021 – 2025 a zahŕňa ciele týkajúce sa zvýšených kapacít na sledovanie majetku na vnútroštátnej a medzinárodnej úrovni, posilnenie mechanizmov spolupráce medzi všetkými zainteresovanými stranami, ako aj ustanovenia týkajúce sa zriadenia národného fondu na predchádzanie trestnej činnosti. Týmto fondom sa podporia opatrenia na ochranu obetí, predchádzanie trestnej činnosti a vzdelávanie⁹⁷.

Obmedzené ustanovenia o otáčavých dverách pre verejných činiteľov existujú v zákone č. 161/200360 a v nasledujúcich národných protikorupčných stratégiách. Tí verejní činitelia, ktorí pri výkone svojej funkcie vykonávali monitorovacie a kontrolné činnosti nad štátom vlastnenými podnikmi, nemôžu byť zamestnaní v týchto spoločnostiach ani im nemôžu poskytovať špecializované poradenstvo počas troch rokov po ich odchode z verejnej služby. V prípade kľúčových činiteľov s rozhodujúcou právomocou sa však obdobie, počas ktorého sa musí osoba vyhybať akýmkoľvek konfliktom záujmov, nijako nereguluje.

Presadzovanie kódexu správania a chýbajúce pravidlá o lobizme poslancov sú stále výzvou. Skupina GRECO nedávno zdôraznila, že čo sa týka kódexu správania pre členov parlamentu, pravidlá nie sú dostatočne presadzované a pravidlá o stretávaní sa poslancov parlamentu s lobistami spolu s jasne definovanými obmedzeniami týkajúcimi sa darov, pohostinstva, protekcie a iných výhod sú nedostatočné⁹⁸. V rámci projektu financovaného EÚ bol vyvinutý modelový postup na kompenzáciu za nesúrodého právneho režimu otáčavých dverí, ktorý môže byť uplatňovaný všetkými príslušnými verejnými inštitúciami⁹⁹.

V Rumunsku existuje zákon na ochranu oznamovateľov od roku 2004, no jeho vykonávanie je v praxi pomerne obmedzené. Na konci roka 2020 ministerstvo

⁹⁷ Podobné ustanovenia boli zavedené pred decembrom 2018, no boli zrušené mimoriadnym nariadením č. 114/2018. Akčný plán priložený k stratégii zahŕňa legislatívne opatrenia na rozšírenie mandátu agentúry, ako aj ustanovenia pre nové nástroje, ktoré polícia a prokurátori potrebujú, aby mohli lepšie vykonávať finančné vyšetrovania. Tieto opatrenia sú podporené investičným plánom pre uskladňovacie kapacity súdництва a agentúry ANABI, ako aj programami odbornej prípravy a opatreniami v oblasti transparentnosti. Od balíka právnych predpisov na vykonávanie hlavných ustanovení stratégie sa očakáva, že bude verejne predstavený v druhej polovici roka 2021.

⁹⁸ GRECO, štvrté kolo hodnotenia – druhá predbežná správa o plnení odporúčaní vrátane správy o následných *ad hoc* opatreniach (pravidlo 34).

⁹⁹ Tento model bol nahratý na webové sídlo Národnej protikorupčnej stratégie 18. marca 2021. Vykonávanie tohto modelu verejnými inštitúciami bude posudzované v roku 2022.

spravodlivosti oznámilo, že sa pripravuje návrh zákona, ktorým sa transponuje smernica o ochrane oznamovateľov. Návrh zákona spolu s dôvodovou správou boli 5. marca 2021 predložené na verejnú diskusiu na webovom sídle ministerstva spravodlivosti.

Napriek pandémie COVID-19 ostalo trestné stíhanie korupcie účinné. Generálna prokuratúra a Národné protikorupčné riaditeľstvo boli obzvlášť pozorní k možnej korupcii súvisiacej s problémami s verejným obstarávaním počas pandémie COVID-19. Vzorce konania identifikované v Národnom protikorupčnom riaditeľstve sa týkajú prípadov porušenia pravidiel verejného obstarávania, úplatkárstva verejných činiteľov, ktorí sú zapojení do postupov verejného obstarávania, ako aj nákupu falšovaných výrobkov.

III. PLURALITA A SLOBODA MÉDIÍ

V ústave je zakotvené právo na slobodu prejavu, ako aj právo na prístup k všetkým informáciám verejného záujmu. Úloha a zloženie regulátorov médií sú stanovené v audiovizuálnom zákone. Orgány uvažujú o zmenách tohto zákona v kontexte transpozície smernice o audiovizuálnych mediálnych službách¹⁰⁰.

Obavy týkajúce sa fungovania a rozpočtu Národnej audiovizuálnej rady pretrvávajú¹⁰¹. Národná audiovizuálna rada je orgán, ktorý má za úlohu chrániť verejný záujem v oblasti audiovizuálnych programov, a je zákonom ustanovená ako autonómny subjekt verejného sektora pod kontrolou parlamentu. Činnosť Národnej audiovizuálnej rady bola prerušená od februára 2021, keď mandáty štyroch z jedenástich členov zanikli¹⁰², do 11. mája, keď parlament hlasoval o nových členoch¹⁰³. Zdá sa, že rozpočtové problémy uvedené v Správe o právnom štáte 2020 pretrvávajú¹⁰⁴. Návrh zákona, ktorým sa transponuje smernica (EÚ) 2018/1808 o audiovizuálnych mediálnych službách, v ktorej sa vyžadujú primerané finančné a rozpočtové zdroje, bola uverejnená na verejnú konzultáciu v marci 2021. Návrh zákona predpokladá, že orgán by mal mať nevyhnutný rozpočet.

Chýbajúce konkrétne záruky redakčnej nezávislosti a redakčných noriem naďalej vzbudzujú obavy. Z hľadiska sebaregulácie v tlačovom sektore nedošlo od Správy o právnom štáte 2020, v ktorej boli vyjadrené obavy o chýbajúcich konkrétnych zárukách redakčnej nezávislosti a odborných noriem, prostredníctvom právnych predpisov alebo sebaregulácie, ku žiadnym zmenám. Pandémia COVID-19 zhoršila už aj tak problémovú hospodársku situáciu tlače a miestnej tlače¹⁰⁵, čím sa zo zabezpečovania noriem kvality stala nízka prioritá¹⁰⁶. Monitorovanie plurality médií 2021 upozorňuje na hlavný pretrvávajúci

¹⁰⁰ Rumunsko sa vo svetovom rebríčku slobody tlače umiestnilo v rámci celého sveta na 48. mieste a v rámci EÚ sa umiestnilo na 21. mieste. Situácia sa za posledné roky pomerne nezmenila, od roku 2016 sa umiestňuje medzi 44. a 49. miestom.

¹⁰¹ Správa o právnom štáte 2020, Kapitola o situácii v oblasti právneho štátu v Rumunsku, s. 13.

¹⁰² Verejným vyhlásením z 10. februára 2021 sa oznamuje, že verejné zasadnutia Rady budú obnovené po nominácii štyroch členov parlamentom na neobsadené mandáty, pozri Národná audiovizuálna rada, tlačový brífing o verejných zhromaždeniach Národnej audiovizuálnej rady, 10. februára 2021.

¹⁰³ Pagina de media, „Oficiálne. Parlament hlasoval za nových členov Národnej audiovizuálnej rady: Mircea Toma, jeden z nich“, 11. mája 2021.

¹⁰⁴ Informácie získané v kontexte návštevy Rumunska. Monitorovanie plurality médií 2021, Správa o Rumunsku, s. 13, takisto uvádza, že Národná audiovizuálna rada má obmedzené financovanie.

¹⁰⁵ Centrum pre nezávislú žurnalistiku (2020), Základné práva pod náporom 2020, s. 18.

¹⁰⁶ Informácie získané v kontexte návštevy Rumunska.

problém „neistoty a zlých pracovných podmienok novinárov“ a obchodný a vlastnícky vplyv na redakčný obsah posudzuje ako oblasť vysokého rizika¹⁰⁷.

Vlastnícka štruktúra médií stále nie je úplne transparentná¹⁰⁸. Ako sa spomína v Správe o právnom štáte 2020, v audiovizuálnom zákone sa stanovuje, že rada by mala mať povinnosť zabezpečiť transparentnosť organizácie, fungovania a financovania masmédií v audiovizuálnom sektore. Tlačové a digitálne médiá sú predmetom všeobecných pravidiel upravujúcich transparentnosť vlastníctva, ktoré sú zahrnuté v práve obchodných spoločností, a neuplatňujú sa na ne žiadne špecifické pravidlá o médiách. Monitorovanie plurality médií ďalej informuje o existencii medzier v zákone¹⁰⁹. Navyše sa uplatňujú pravidlá ochrany údajov, aby sa zabránilo zverejneniu istých informácií o vlastníctve médií, ktoré boli Národnej audiovizuálnej rade poskytnuté¹¹⁰. Monitorovanie plurality médií 2021 o koncentrácii spravodajských médií uvádza, že je vysoká, a to najmä v sektore trhu s tlačovými správami, ktorý je v porovnaní s dopytom a počtom titulov veľmi malý¹¹¹.

Štátna reklama je naďalej dôležitým zdrojom financovania mediálneho sektora. Pokles v komerčnej reklame mal za následok stratu príjmov mediálnych domov, zatiaľ čo zmluvy na štátnu reklamu vzbudzujú obavy, pokiaľ ide o redakčnú autonómiu¹¹². Zainteresované strany informujú o ďalších obavách týkajúcich sa účelového viazania a napríklad spomínajú reklamné zmluvy na podujatia organizované počas pandémie COVID-19, keď sa podľa všetkého takéto podujatia nemohli organizovať¹¹³.

Štátne fondy informačnej kampane boli dôležitým prostriedkom podpory médií počas pandémie COVID-19. Mimoriadnym nariadením č. 63 zo 7. mája 2020¹¹⁴ sa prideliť rozpočtové prostriedky vo výške približne 50 miliónov EUR na vládne mediálne kampane zamerané na prevenciu šírenia ochorenia COVID-19. Väčšina rozpočtu (53 %) bola zákonom vyčlenená na televízne kampane. Z tejto schémy profitovalo celkovo 364 žiadateľov¹¹⁵. Schéma bola predmetom kritiky niektorých médií a iných zainteresovaných strán, podľa ktorých kritériá žiadosti uprednostňujú veľké médiá a nabádajú na klikanie. Takisto

¹⁰⁷ Monitorovanie plurality médií 2021, Správa o Rumunsku, s. 15, pozri aj Reportéri bez hraníc – Rumunsko.

¹⁰⁸ Správa o právnom štáte 2020, Kapitola o situácii v oblasti právneho štátu v Rumunsku, s. 14.

¹⁰⁹ Monitorovanie plurality médií 2021, Správa o Rumunsku, s. 14, ako príklad uviedla, že „spoločnosť digitálnych médií môže byť vlastnená inou spoločnosťou, ktorú vlastní subjekt v zahraničí s neznámymi majiteľmi“.

¹¹⁰ Reportéri bez hraníc – Rumunsko.

¹¹¹ Monitorovanie plurality médií 2021, Správa o Rumunsku, s. 14, uvádza, že trh s tlačovými správami je, čo sa týka čitateľov a titulov, veľmi malý a je charakterizovaný „prakticky 100 % koncentráciou najväčších štyroch titulov“. Ďalej uvádza, že „trh s digitálnymi správami je veľmi roztrieštený (koncentrácia 37 %), zatiaľ čo koncentrácia v televízii a rádiu je priemernejšia, kde najväčší štyria majitelia ovládajú 65 % a 59 % publika“. Monitorovanie plurality médií varuje, že nedostatok údajov pri posudzovaní trhového podielu v online prostredí je naďalej prekážkou, pričom však uvádza, že väčšina Rumunov stále používa televíziu ako hlavný zdroj správ.

¹¹² Centrum pre nezávislú žurnalistiku (2020), Základné práva pod náporom, s. 17 – 18.

¹¹³ Tamže, s. 19.

¹¹⁴ Mimoriadne nariadenie na organizáciu a uskutočňovanie verejných informačných kampaní v kontexte epidemiologickej situácie spôsobenej rozšírením ochorenia COVID-19 č. 63 zo 7. mája 2020.

¹¹⁵ Informácie boli uverejnené generálnym sekretariátom vlády 6. júla 2020 (<https://sgg.gov.ro/new/06-07-2020-anunt/>).

poukázali na riziko znižujúcej sa dôvery občanov v médiá a takisto na riziká politického nátlaku a autocenzúry¹¹⁶.

Vykonávanie právneho rámca pre prístup k informáciám je stále predmetom obáv. Zákon¹¹⁷ zaručuje masmédiám prístup k informáciám verejného záujmu vrátane tlačových konferencií, ktoré musia byť verejnými orgánmi pravidelne organizované¹¹⁸. Obmedzený prístup k informáciám je však naďalej označovaný za dôležitú výzvu pre novinárov. Problémy, o ktorých sa naďalej informuje, a to aj v súvislosti s pandemiou COVID-19, zahŕňajú omeškania pri poskytovaní informácií alebo odmietnutie ich poskytnúť, nedostatok tlačových konferencií¹¹⁹ a využívanie pravidiel ochrany údajov na obmedzenie prístupu k informáciám¹²⁰. Ak sú rozhodnutia orgánov odmietnuť poskytnutie informácií navyše predmetom žaloby pred súdom, na podobné situácie sa uplatňujú rôzne výklady¹²¹. Od marca 2021 orgány okrem všeobecných štatistík poskytujú¹²² a pravidelne aktualizujú prvotné nespracované údaje o pandémii COVID-19. Napriek týmto snahám sa stále zdá, že počas pandémie COVID-19 je prístup k informáciám zložitý, čo podnecuje občiansku spoločnosť a novinárov k požadovaniu väčšej transparentnosti¹²³. Pravidelné monitorovanie rumunskými orgánmi odhaľuje rozdielne uplatňovanie právneho rámca správou, ako aj nedostatočné uprednostňovanie opatrení verejnými subjektmi v súvislosti s transparentnosťou, pričom najnižšie úrovne dodržiavania sú v prípade miestnych orgánov¹²⁴. Monitorovanie plurality médií 2021 za rizikové faktory označuje úroveň ústretovosti orgánov, ktorá je naďalej nepravidelná, a skutočnosť, že prístup k súdu na účely právneho prostriedku nápravy je zložitý¹²⁵. V auguste 2020 boli navrhnuté zmeny vykonávacích pravidiel právneho rámca s cieľom zaoberať sa niektorými z výziev. Niektoré z navrhovaných ustanovení však boli kritizované, pretože mohli sťažiť prístup k niektorým informáciám¹²⁶. Projekt Stratégie riadenia vládnej komunikácie bol spustený v marci 2021¹²⁷.

Naďalej sa informuje o žalobách za ohováranie proti investigatívnym novinárom. Dve nedávne oznámenia na platforme Rady Európy pre ochranu žurnalistiky a bezpečnosť

¹¹⁶ Centrum pre nezávislú žurnalistiku (2020), Základné práva pod náporom, s. 21; príspevok organizácie Funky Citizens k Správe o právnom štáte 2021 a príspevok fóra expertov k Správe o právnom štáte 2021; Dumitrita Holdis (2020), ReportIt: Keď financovanie zo štátneho rozpočtu zdiskredituje tlač – Rumunské médiá čelia finančnej a morálnej dileme.

¹¹⁷ Zákon o prístupe k informáciám, č. 544/2001, článok 17.

¹¹⁸ Dekrét zavádzajúci výnimočný stav na území Rumunska, č. 195 zo 16. marca 2020.

¹¹⁹ Centrum pre nezávislú žurnalistiku (2020), Základné práva pod náporom, s. 10; Liberties (2021) EÚ 2020: Vyžadovanie demokracie; príspevok organizácie Funky Citizens k Správe o právnom štáte 2021, počas návštev krajiny boli takisto spomenuté ťažkosti spojené so získavaním informácií o hovorcach.

¹²⁰ Liberties (2021), EÚ 2020: Vyžadovanie demokracie, s. 157 – 158; príspevok organizácie Funky Citizens k Správe o právnom štáte 2021.

¹²¹ Podľa príspevku združenia fórum expertov k Správe o právnom štáte 2021, v súdnych konaniach proti 42 policajným župám týkajúcich sa údajov o pokutách a sankciách, ktoré boli uplatňované počas pandémie COVID-19, boli vynesené rôzne rozhodnutia v prvom stupni (21 vyhovel žalobcom a 20 vyhovel polícii) a v odvolaní.

¹²² Ministerstvo zdravotníctva, transparentnosť COVID-19, <https://data.gov.ro/dataset/transparenta-covid>.

¹²³ Príspevok organizácie Funky Citizens k Správe o právnom štáte 2021; pozri aj Reportéri bez hraníc – Rumunsko.

¹²⁴ Informácie získané v kontexte návštevy Rumunska.

¹²⁵ Monitorovanie plurality médií 2021, Správa o Rumunsku, s. 12.

¹²⁶ Príspevok organizácie Funky Citizens k Správe o právnom štáte 2021.

¹²⁷ Generálny sekretariát vlády, 22. marec 2021, Úvodná konferencia projektu „Stratégia riadenia vládnej komunikácie v Rumunsku“.

novinárov sa týkajú obťažovania a zastrašovania novinárov¹²⁸. Ďalšia žaloba za ohováranie proti investigatívnym novinárom, ktorá sa týkala článkov o svetovom futbalovom priemysle, bola príslušným rumunským súdom zamietnutá na začiatku roka 2021. V nedávnom rozsudku na základe žaloby za ohováranie, ktorá bola podaná starostom bukureštského okresu proti významným novinárkam, súd prvého stupňa rozhodol, že viaceré články uverejnené týmito novinárkami musia byť vymazané¹²⁹. Informovalo sa o tom, žestarosta takisto podal trestné oznámenie proti novinárom viacerých publikácií za vytvorenie organizovanej zločineckej skupiny, ako aj vydieranie, ktoré bolo vyšetrované Riaditeľstvom pre vyšetovanie organizovaného zločinu a terorizmu¹³⁰. Občianska spoločnosť ďalej informovala o prípadoch strategickej žaloby proti verejnej účasti proti novinárom, médiám alebo občianskej spoločnosti podanej verejnými inštitúciami alebo podnikateľmi¹³¹.

IV. INÉ INŠTITUCIONÁLNE OTÁZKY SÚVISIACE SO SYSTÉMOM BRZD A PROTIVÁH

Rumunsko je poloprezidentská zastupiteľská demokratická republika. Rumunský parlament je dvojkomorový, skladá sa zo Senátu (horná komora) a z Poslaneckej snemovne (dolná komora). Právo na legislatívnu iniciatívu má vláda, poslanci, senátori alebo skupina prinajmenšom 100 000 občanov¹³². Ústavný súd je garantom zvrchovanosti ústavy a je zodpovedný za preskúmanie právnych predpisov¹³³.

Obavy o stabilitu a predvídateľnosť právnych predpisov pretrvávajú. Bežný proces prípravy a prijímania zákonov vrátane rozšíreného inštitucionálneho systému brzdy a protiváh je dobre regulovaný. Ako sa však spomína v Správe o právnom štáte 2020¹³⁴, právne predpisy sa pričasto menia, hoci cieľ zmien je často nejasný a výsledné zákony si môžu odporovať. Parlament v mnohých oblastiach politiky inicioval a prijal mnoho legislatívnych zmien tých istých zákonov, čo zahŕňalo aj protichodné zmeny. Legislatívna rada¹³⁵ informuje, že opakované zmeny, ktorým chýba súdržnosť, v kombinácii s chýbajúcou kodifikáciou

¹²⁸ Prvé oznámenie sa týka žaloby podanej v novembri 2020, v ktorej sa od investigatívnych novinárov domáha náhrada škody vo výške viac ako 488 000 EUR v súvislosti s článkom o predaji rúšok, ktoré boli považované za chybné. Druhé oznámenie sa týka žaloby podanej v marci 2021 proti novinárom a médiám na základe článkov o údajnom sexuálnom zneužívaní a znásilnení na pravoslávnej strednej škole. Odpoveď rumunských orgánov na druhý uvedený prípad, ktorá je takisto dostupná na platforme Rady Európy – Rumunsko, spresňuje, že v spomínanej veci sa momentálne čaká na súdne konanie podľa občianskeho zákonníka a že žaloba bola podaná žalobcom vo svojej osobnej spôsobilosti.

¹²⁹ Libertatea, „V občianskoprávnom konaní rozhodol okresný súd 2 v prospech starostu Baluta a takisto rozhodol o vymazaní článkov o Goleacovi! Rozhodnutie nie je konečné“ z 24. mája 2021.

¹³⁰ Agerpres, „Novinár Cătălin Tolontan, vypočúvaný Riaditeľstvom pre vyšetovanie organizovaného zločinu a terorizmu a boj proti nim (DIICOT) po podaní sťažnosti starostom sektora 4“ z 20. mája 2021; Reportéri bez hraníc a ActiveWatch poslali rumunským orgánom otvorený list, v ktorom žiadali o prešetrenie toho, ako bolo vyriešené trestné tvrdenie, a informujú, že „Riaditeľstvo pre vyšetovanie organizovaného zločinu a terorizmu (DIICOT) otvorilo v Rumunsku interné vyšetovanie“.

¹³¹ Informácie získané v kontexte návštevy Rumunska. Oznámených bolo takisto aspoň päť prípadov, v ktorých boli na pokrytie nákladov spojených so žalobami využité verejné finančné prostriedky. Monitorovanie plurality médií uvádza, že „niekedy dochádza k prípadom, ktoré by mohli byť považované za príklad tohto javu (t. j. strategickej žaloby proti verejnej účasti)“.

¹³² Ústava Rumunska, článok 74. Občania, ktorí si uplatnia právo na legislatívnu iniciatívu, musia patriť aspoň do jednej štvrtiny žúp v krajine, pričom v každej z týchto žúp, resp. v meste Bukurešť by malo byť na podporu iniciatívy zaregistrovaných najmenej 5 000 podpisov.

¹³³ Ústava Rumunska, článok 142.

¹³⁴ Správa o právnom štáte 2020, Kapitola o situácii v oblasti právneho štátu v Rumunsku, s. 16 – 17.

¹³⁵ Legislatívna rada je odborný poradný orgán parlamentu, ktorý poskytuje stanovisko ku všetkým novým návrhom právnych predpisov a zabezpečuje systematické zjednocovanie a koordináciu celého právneho poriadku.

zákonov, ktoré boli niekoľkokrát zmenené, sťažujú poznanie pozitívneho práva aj odborníkom, ktorí pracujú v oblasti práva. Podniky sa zmieňujú o tom, že nedostatok stabilných a predvídateľných právnych predpisov predstavuje výzvu¹³⁶. Legislatívna rada teda trvá na zavedení povinnosti uverejniť konsolidovanú verziu zákona po každej zmene. Zákon č. 24 o legislatívnej technike povoľuje pôvodcovi zákona rozhodnúť o jeho opätovnej publikácii v konsolidovanej podobe, no táto možnosť sa využíva málokedy. Legislatívna rada takisto zriadila projekt o kodifikácii právnych predpisov¹³⁷. Parlamentný postup, v rámci ktorého sú zmeny predložené na prerokovanie až kým nie sú osobitne odstránené, však znamená, že viaceré dlhodobé zmeny a postupy ostávajú pred parlamentom otvorené. Právoplatné parlamentné zamietnutie problémových zmien v kľúčových oblastiach v prvých mesiacoch nového legislatívneho obdobia, ktoré ostali nevyriešené z predchádzajúceho legislatívneho obdobia, bolo považované za pozitívny krok¹³⁸.

Od poslednej správy v oblasti justície neboli prijaté žiadne významné mimoriadne nariadenia vlády. V konzultačnom referende, ktoré sa konalo v máji 2019, väčšina občanov podporila zákaz používania mimoriadnych nariadení vlády v oblasti justície¹³⁹. Svedčí to o znepokojení z nadmerného používania mimoriadnych nariadení vlády v tejto oblasti, pričom od novembra 2019 sa vyskytlo ešte niekoľko takých prípadov¹⁴⁰. Mimo oblasti justície bola väčšina mimoriadnych nariadení vlády v roku 2020 vydaná v súvislosti s pandemiou COVID-19¹⁴¹. Čo sa týka parlamentných postupov, počet mimoriadnych konaní o kľúčových veciach v oblasti justície a boja proti korupcii sa v roku 2020 významne znížil. Vo februári 2021 parlament zamietol návrh preskúmať návrh zákona na zrušenie Útvoru vyšetrovania trestných činov v súdnictve (SIJ) v zrýchlenom parlamentnom konaní.

Počet posúdení vplyvu a verejných konzultácií pred prijatím právneho predpisu ostáva obmedzený. Napriek snahám generálneho sekretariátu vlády o posilnenie kapacity ústredných a miestnych orgánov na odôvodnenie verejných rozhodnutí¹⁴², používanie nástrojov založených na dôkazoch pri tvorbe politiky ostáva nevyvážené a viaceré regulačné posúdenia vplyvu sú povrchné¹⁴³. Občianska spoločnosť informovala, že mnohé návrhy

¹³⁶ Príspevok rakúskej federálnej hospodárskej komory k Správe o právnom štáte 2021, s. 24. Právna neistota je zdôrazňovaná aj v súvislosti s európskym semestrom; európsky semester – správa o Rumunsku 2020, SWD(2020) 522 final. Rumunsko sa v stabilite a prístupnosti právnych predpisov umiestňuje pod priemerom EÚ a zainteresované strany informujú, že neistota spojená s politikou a legislatívnymi rozhodnutiami viedla k celkovému vnímaniu nepredvídateľnosti.

¹³⁷ Informácie získané v kontexte návštevy Rumunska.

¹³⁸ Správa Komisie Európskemu parlamentu a Rade o pokroku Rumunska v rámci mechanizmu spolupráce a overovania, COM(2021) 370 final.

¹³⁹ Správa o právnom štáte 2020, Kapitola o situácii v oblasti právneho štátu v Rumunsku, s. 16.

¹⁴⁰ Výnimky zahŕňajú: i) kroky, ktoré boli prijaté s cieľom zabezpečiť fungovanie justičného systému počas pandémie COVID-19; ii) akt z februára 2020 o verejných akvizíciách, prostredníctvom ktorého sa pre sudcov zaviedla možnosť nového disciplinárneho konania a ktorý bol vyhlásený za protiústavný; iii) mimoriadne nariadenie vlády z 30. decembra 2020, ktorým sa odložilo nadobudnutie účinnosti ustanovení, ktorými sa v istých súdnych senátoch vyžaduje zvýšenie počtu sudcov, v súvislosti s ktorými sa očakáva, že v rámci prebiehajúcej revízie justičných zákonov budú zrušené.

¹⁴¹ V kontexte pandémie COVID-19 bolo vydaných 159 mimoriadnych nariadení vlády, zvyšných 68 sa prijalo na reguláciu iných opatrení.

¹⁴² Zákon č. 24/2000 o vypracúvaní právnych aktov sa stanovila počiatočná povinnosť identifikovať vplyvy návrhov predpisov a v rozhodnutí vlády č. 1361 vydanom v roku 2006 boli ďalej prepracované požiadavky na posudzovanie vplyvu regulačných opatrení. Podľa týchto ustanovení musí byť k všetkým predpisom pripojená vysvetľujúca poznámka, v ktorej sú opísané dôvody a v ktorej sa posudzujú vplyvy predbežného návrhu.

¹⁴³ Pozri Ukazovatele udržateľného riadenia 2020, správa o Rumunsku, s. 28 – 29.

zákona, ktoré sú predmetom verejnej konzultácie, nemajú vplyv na rozpočet. V roku 2020 bolo prijatých 65 normatívnych aktov na úrovni generálneho sekretariátu vlády, pričom len 12 z nich bolo verejne vyhlásených. Zo 47 prijatých odporúčaní bolo schválené len jedno. 11 z 12 uverejnených normatívnych aktov ostalo nezmenených¹⁴⁴. Napriek zavedenej online infraštruktúre je účasť mimovládneho sektora a predstaviteľov médií v procese tvorby politík sporadická¹⁴⁵. Počet používateľov platformy online konzultácie ostáva obmedzený¹⁴⁶. Generálny sekretariát vlády pracuje na katalógu mimovládnych organizácií, ktoré majú záujem o účasť na rozhodovacom procese.

Stav pohotovosti prešiel do výnimočného stavu, ktoré boli vyhlásené v súvislosti s pandémiou COVID-19, a núdzové opatrenia boli predmetom súdneho preskúmania. Výnimočný stav vyhlásený v súvislosti s pandémiou COVID-19 bol odvolaný 14. mája 2020. Po ukončení výnimočného stavu bol 15. mája¹⁴⁷ vyhlásený stav pohotovosti, ktorý bol potvrdený vládou 18. mája¹⁴⁸ pôvodne na 30 dní. Následne bol nadväznými rozhodnutiami vlády predĺžený, každý raz na obdobie 30 dní. Stav pohotovosti zostáva platný. Po rozhodnutiach ústavného súdu, ktoré spochybňovali právny základ výnimočného stavu, parlament schválil stav pohotovosti vyhlásený vládou¹⁴⁹. V roku 2020 a 2021 Správna a fiškálna sporná komora Najvyššieho kasačného a odvolacieho súdu rozhodla konečným rozhodnutím v poslednom stupni o 12 prípadoch týkajúcich sa administratívnych aktov vypracovaných na základe článku 15 zákona č. 136/2020, ktorým sa zriaďujú opatrenia v oblasti verejného zdravia v situáciách epidemiologického a biologického rizika, uplatniteľných v súvislosti s pandémiou COVID-19. V dvoch prípadoch súd nariadil zrušenie administratívnych aktov¹⁵⁰.

Opatrenia určené na riešenie problémov spojených s vykonávaním súdnych rozhodnutí a uplatňovaním judikatúry súdov verejnou správou ostávajú nevykonané. Keďže sa dospelo k záveru, že Rumunsko porušuje článok 6 ods. 1 Európskeho dohovoru o ľudských právach, pretože štát, resp. právne subjekty, za ktoré je zodpovedný štát, sa neriadili právoplatnými rozhodnutiami tuzemských súdov, prípadne sa nimi riadili s výrazným omeškaním¹⁵¹, Rumunsko ostáva za vykonanie tohto rozsudku pod zvýšeným dohľadom Výboru ministrov Rady Európy¹⁵². V tomto kontexte v roku 2019 Rumunsko navrhlo Výboru ministrov Rady Európy akčný plán a schválilo zoznam opatrení na splnenie tohto akčného plánu¹⁵³. Tieto opatrenia však neboli vykonané¹⁵⁴. V memorande z 27. novembra 2020 sa

¹⁴⁴ Pozri výročnú správu o transparentnosti rozhodovania (1. január 2020 – 31. december 2020), príloha č. 20 – PS 14/2019 na úrovni generálneho sekretariátu vlády (príloha I).

¹⁴⁵ Európska komisia, Charakteristiky a výkonnosť verejnej správy v EÚ28, apríl 2018.

¹⁴⁶ V roku 2020 využilo platformu consultare.gov.ro 202 používateľov.

¹⁴⁷ Rozhodnutie č. 24 Národného výboru pre núdzové situácie, ktorým sa povoľuje zriadenie národného stavu pohotovosti a opatrení na kontrolu a prevenciu pred infekciami v súvislosti s epidemiologickou situáciou v dôsledku vírusu SARS-CoV-2.

¹⁴⁸ Rozhodnutie vlády č. 394 z 18. mája 2020 o vyhlásení stavu pohotovosti a o opatreniach, ktoré sa počas neho uplatňujú na prevenciu a boj proti účinkom pandémie COVID-19.

¹⁴⁹ Zákon č. 55/2020 z 15. mája 2020 o opatreniach, ktoré sa uplatňujú na prevenciu a boj proti účinkom pandémie COVID-19.

¹⁵⁰ Príspevok Rumunska k Správe o právnom štáte 2021, s. 44 – 45.

¹⁵¹ Rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva zo 6. septembra 2005, *Săcăleanu group/Rumunsko* (sťažnosť č. 73970/01).

¹⁵² Oddelenie pre výkon rozsudkov Európskeho súdu pre ľudské práva, rozhodnutie CM/Del/Dec(2021)1398/H46-23 z 11. marca 2021.

¹⁵³ Tieto opatrenia zahŕňali zmeny právneho rámca s cieľom zaručiť včasné vykonávanie a mechanizmus predchádzania oneskorenému vykonávaniu rozsudkov v prípadoch, keď je dlžníkom štát, a dohľadu nad ním, ktorý sa zriadi pod záštitou ministerstva spravodlivosti.

vláda rozhodla poveriť pracovnú skupinu navrhnutím nového právneho riešenia na splnenie všetkých požiadaviek akčného plánu, a to aj pokiaľ ide o vykonávanie rozsudkov, ktoré štátu alebo právnickým osobám pod zodpovednosťou štátu ukladajú povinnosť vykonávať špecifický akt (nepeňažný záväzok).

Rozsudok ústavného súdu z 8. júna 2021 vzbudzuje vážne obavy, pretože spochybňuje zásadu prednosti práva EÚ. V tomto rozsudku¹⁵⁵ ústavný súd vo svojom prejudiciálnom rozhodnutí z 18. mája 2021 neprijal zistenia Súdneho dvora EÚ a vo všeobecnosti spochybnil zásadu prednosti práva EÚ¹⁵⁶. Zistil, že vnútroštátne súdy nie sú oprávnené preskúmavať súlad vnútroštátnych opatrení s právom EÚ, ktoré boli ústavným súdom vyhlásené za ústavné, a že záväzky vyplývajúce z rozhodnutia MSO nie sú úlohou vnútroštátneho súdu¹⁵⁷. Môže to predstavovať významnú prekážku pre súdy, ktoré sú pri rozhodovaní o prípadoch, najmä týkajúcich sa Útvaru vyšetrovania trestných činov v súdnictve, vyzvané uplatňovať požiadavky práva EÚ, ktoré sú stanovené v uvedenom prejudiciálnom rozhodnutí.

Nezávislé orgány pokračovali vo svojej činnosti počas pandémie COVID-19. V roku 2020 vzniesla ombudsmanka¹⁵⁸ celkovo 18 odporúčaní o protiústavnosti (námietky a výnimky), z toho 11 bolo pripustených v celom rozsahu alebo sčasti, kým dve boli zamietnuté a štyri sú nevyriešené. Šesť výnimiek z protiústavnosti postúpených ústavnému súdu sa týkalo opatrení prijatých v kontexte výnimočného stavu a stavu pohotovosti. Ombudsmanka sa takisto zaoberala celkovým počtom 65 listov a odporúčaní určených viacerým ministrom, ktoré sa týkali ich rozhodnutí o výnimočnom stave a stave pohotovosti. Dňa 16. júna 2021, po zamietnutí správy o činnosti ombudsmanky za posledné tri roky, parlament odvolal ombudsmanku z jej funkcie. Dňa 29. júna 2021 ústavný súd rozhodol, že odvolanie ombudsmanky parlamentom bolo protiústavné, pretože v práve upravujúcom odvolanie nie je s určitosťou stanovené, v akých prípadoch možno uložiť takúto sankciu, ani právo na odvolanie sa pred nezávislým a nestranným súdom. Rozhodnutie o odvolaní bolo preto zrušené a ombudsmanka sa do svojej funkcie vrátila.

¹⁵⁴ Výbor ministrov Rady Európy „znova vyzval orgány, aby najneskôr do 15. júna 2021 poskytli svoju analýzu o možnom konflikte medzi preskúmanými možnosťami, aby sa zaručilo vykonávanie peňažných trestov v prípade, keď je dlžníkom štátom kontrolovaná spoločnosť, a ostatných štátnych medzinárodných záväzkov, a požiadal ich, aby takisto informovali výbor o ďalšom pokroku v ich zvažovaní opatrení, ktoré sú vyžadované v tejto oblasti“, a „vyjadril hlboké obavy v súvislosti s dlhou neprítomnosťou hmatateľného pokroku a vyzval orgány, aby zdvojnásobili ich snahy pri zaručovaní urýchleného dokončenia tohto procesu“. Pozri CM/Del/Dec(2021)1398/H46-23, body 6 – 7.

¹⁵⁵ Rozhodnutie č. 390 ústavného súdu z 8. júna 2021 o výnimke z protiústavnosti ustanovení článkov 881 – 889 zákona č. 304/2004 o organizácii súdnictva a mimoriadneho nariadenia vlády č. 90/2018 o niektorých opatreniach na správu Útvaru vyšetrovania trestných činov v súdnictve.

¹⁵⁶ V bodoch 251 a 252 jeho rozsudku z 18. mája 2021, *Asociația „Forumul Judecătorilor Din România“ a i.*, v spojených veciach C-83/19, C-127/19, C-195/19, C-294/19, C-355/19 a C-379/19, Súdny dvor EÚ pripomenul, že „zásada prednosti práva Únie [si] vyžaduje, aby vnútroštátny súd neuplatnil dotknuté ustanovenia bez ohľadu na to, či majú legislatívny alebo ústavný pôvod“ a že „sa má vykladať v tom zmysle, že bráni takej ústavnoprávnej úprave členského štátu, akú vykladá jeho ústavný súd, podľa ktorej súd nižšieho stupňa nemôže z vlastnej iniciatívy vylúčiť uplatnenie vnútroštátneho ustanovenia, ktoré patrí do pôsobnosti rozhodnutia 2006/928, ak sa vzhľadom na rozsudok Súdneho dvora domnieva, že toto ustanovenie je v rozpore s týmto rozhodnutím alebo s článkom 19 ods. 1 druhým pododsekom ZEÚ“.

¹⁵⁷ Vo svojom rozsudku z 18. mája 2021 Súdny dvor EÚ objasnil, že Rumunsko musí prijať vhodné opatrenia na účely splnenia referenčných kritérií MSO, „pričom musí v súlade so zásadou lojálnej spolupráce uvedenou v článku 4 ods. 3 ZEÚ náležite zohľadniť správy vypracované Komisiou na základe rozhodnutia, najmä odporúčania formulované v týchto správach“, a že touto povinnosťou sú viazané „všetky orgány dotknutého členského štátu“. Tamže, body 176 – 178.

¹⁵⁸ Žiadosť o akreditáciu ombudsmana predložená Európskej sieti národných inštitúcií pre ľudské práva v roku 2020 sa stále posudzuje.

Návrh na zlúčenie Rumunského inštitútu pre ľudské práva a Štátnej rady pre boj s diskrimináciou sa v parlamente prerokováva. Po prijatí zákona, ktorým sa mení mandát a právomoci Rumunského inštitútu pre ľudské práva¹⁵⁹, rumunský prezident vzniesol námietku protiústavnosti. V tejto súvislosti ústavný súd vyhlásil, že zákon je protiústavný v celom rozsahu. Legislatívny návrh o zlúčení Rumunského inštitútu pre ľudské práva so Štátnou radou pre boj s diskrimináciou sa prerokováva v Senáte. Významné rozdiely v právnom postavení, úlohe a mandáte týchto dvoch inštitúcií¹⁶⁰ vytvárajú neistotu, pokiaľ ide o navrhované zlúčenie¹⁶¹.

V roku 2020 nadobudli účinnosť nové zmeny na uľahčenie zakladania združení a nadácií. Zmeny nariadenia vlády č. 26/2000 majú za cieľ zjednodušiť právo na združovanie a znížiť administratívnu záťaž mimovládnych organizácií¹⁶². Nové ustanovenia najmä uprednostňujú používanie elektronických dokumentov a zefektívnenie postupov a pravidiel registrácie. Hoci boli tieto zmeny považované viacerými organizáciami občianskej spoločnosti za pokrok, existujú aj prípady kritiky, najmä čo sa týka nedostatku súdržnosti zmien¹⁶³. Zainteresované strany informujú, že organizácie občianskej spoločnosti boli negatívne ovplyvnené obmedzeniami slobody zhromažďovania a združovania uloženými v súvislosti s pandémiou COVID-19¹⁶⁴. Priestor občianskej spoločnosti sa naďalej považuje za zúžený¹⁶⁵.

¹⁵⁹ Správa o právnom štáte 2020, Kapitola o situácii v oblasti právneho štátu v Rumunsku, s. 17.

¹⁶⁰ Rumunský inštitút pre ľudské práva má postavenie nezávislého subjektu s právnou subjektivitou, zatiaľ čo Štátna rada pre boj s diskrimináciou bola založená ako štátny orgán s právnou subjektivitou; úlohou Rumunského inštitútu pre ľudské práva je zaručiť lepšie znalosti verejných orgánov, mimovládnych organizácií a rumunských občanov o otázke ľudských práv, zatiaľ čo úlohou Štátnej rady pre boj s diskrimináciou je vykonávať zásadu rovnosti medzi občanmi, poskytovanou rumunskou ústavou vo vnútroštátnej a medzinárodnej právnej úprave, a napokon, Rumunský inštitút pre ľudské práva má všeobecný mandát na poskytovanie činností v oblasti ľudských práv, ako je výskum, informácie, odborná príprava a vzdelávanie; Štátna rada pre boj s diskrimináciou vykonáva mandát, ktorý je obmedzený na oblasť vykonávania zásad rovnosti a nediskriminácie.

¹⁶¹ Príspevok Európskej siete národných inštitúcií pre ľudské práva k Správe o právnom štáte 2021, s. 272 – 273.

¹⁶² Príspevok Agentúry pre základné práva k Správe o právnom štáte 2021, s. 7; Príspevok APADOR – helsinský výbor k Správe o právnom štáte 2021, s. 20.

¹⁶³ Príspevok organizácie Funky Citizens k Správe o právnom štáte 2021, s. 30 a informácie získané v kontexte návštevy Rumunska.

¹⁶⁴ Príspevok APADOR – helsinský výbor k Správe o právnom štáte 2021, s. 20.

¹⁶⁵ Ratingové hodnotenia aliancie CIVICUS sú na stupnici piatich kategórií vymedzené ako: otvorené, zúžené, obmedzené, potlačované a uzavreté.

Príloha I: Zoznam zdrojov v abecednom poradí*

* Zoznam príspevkov prijatých v rámci konzultácií k Správe o právnom štáte 2021 sa nachádza na <https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/upholding-rule-law/rule-law/rule-law-mechanism/2021-rule-law-report-targeted-stakeholder-consultation>.

Agerpres (2021), „Novinár Cătălin Tolontan, vypočúvaný Riaditeľstvom pre vyšetrowanie organizovaného zločinu a terorizmu a boj proti nim (DIICOT) po podaní sťažnosti starostom sektora 4“ (*Jurnalitul Cătălin Tolontan, audiat la DIICOT în urma unei plângeri depuse de primarul Sectorului 4*) z 20. mája 2021 (<https://www.agerpres.ro/justitie/2021/05/20/jurnalitul-catalin-tolontan-audiat-la-diicot-in-urma-unei-plangeri-depuse-de-primarul-sectorului-4--716788>).

Centrum pre nezávislú žurnalistiku (2020), *Základné práva pod náporom 2020*.

Centrum pre nezávislú žurnalistiku (2020), *Základné práva pod náporom 2020*, s. 18 (https://cji.ro/wp-content/uploads/2020/09/Freedom-of-expression-report_final.pdf).

Centrum pre pluralitu a slobodu médií (2021), *Monitorovanie plurality médií 2021 – Správa o Rumunsku*.

Dumitrita Holdis (2020), *ReportIt: Keď financovanie zo štátneho rozpočtu zdiskredituje tlač – Rumunské médiá čelia finančnej a morálnej dileme* (<https://www.mappingmediafreedom.org/2020/10/30/reportit-when-state-funding-discredits-the-press-the-romanian-media-is-facing-a-financial-and-moral-dilemma>).

Európska komisia (2018), *Charakteristiky a výkonnosť verejnej správy v EÚ28* (<https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=738&langId=en&pubId=8123&furtherPubs=yes>).

Európska komisia (2020), *Správa o právnom štáte 2020 – Situácia v oblasti právneho štátu v Európskej únii*.

Európska komisia (2021), *Porovnávací prehľad EÚ v oblasti justície*.

Fórum expertov (2021), *príspevok fóra expertov k Správe o právnom štáte 2021*.

Generálne riaditeľstvo pre komunikáciu (2019), *rýchly prieskum Eurobarometra 482: postoj podnikov ku korupcii v EÚ*.

Generálne riaditeľstvo pre komunikáciu (2020), *osobitný prieskum Eurobarometra 502: korupcia*.

Generálny sekretariát vlády (2020), *výročná správa o transparentnosti rozhodovania* (1. január 2020 – 31. december 2020), príloha č. 20 – PS 14/2019 na úrovni generálneho sekretariátu vlády (http://sgg.gov.ro/1/wp-content/uploads/2021/02/19022021-SGG-Raportul-de-evaluare-a-implementarii-Legii-nr.-52_2003-in-anul-2020-.pdf).

Generálny sekretariát vlády (2021), *Úvodná konferencia projektu „Stratégia riadenia vládnej komunikácie v Rumunsku“* (<http://sgg.gov.ro/1/conferinta-de-deschidere-a-proiectului-strategia-pentru-managementul-comunicarii-guvernamentale-a-romaniei-cod-sipoca-754/>).

Holdis, Dumitrita (2020), *ReportIt: Keď financovanie zo štátneho rozpočtu zdiskredituje tlač – Rumunské médiá čelia finančnej a morálnej dileme* (<https://www.mappingmediafreedom.org/2020/10/30/reportit-when-state-funding-discredits-the-press-the-romanian-media-is-facing-a-financial-and-moral-dilemma>).

Libertatea, „V občianskoprávnom konaní rozhodol okresný súd 2 v prospech starostu Baluta a takisto rozhodol o vymazaní článkov o Goleacovi! Rozhodnutie nie je konečné“ z 24. mája 2021, (<https://www.libertatea.ro/stiri/in-procesul-civil-judecatoria-sectorului-2-a-dat-dreptate-primarului-baluta-si-a-decis-si-stergere-articolelor-despre-goleac-3566580>).

Liberties (2021), *EÚ 2020: Vyžadovanie demokracie* (<https://www.liberties.eu/en/stories/rule-of-law-report-2021-democracy-demanding-on-democracy/43362>).

Nadácia Bertelsmann, *Ukazovatele udržateľného riadenia 2020, správa o Rumunsku* (https://www.sgi-network.org/docs/2020/country/SGI2020_Romania.pdf).

Národná agentúra pre bezúhonnosť, *Komunikácia o preventívnych a konsignačných opatreniach, ktoré boli prijaté Národnou agentúrou pre bezúhonnosť v kontexte organizácie komunálnych volieb v roku* 2020

(<https://www.integritate.eu/Comunicate.aspx?Action=1&NewsId=3005¤tPage=4&M=NewsV2&PID=20>).

Národná audiovizuálna rada (2021), *tlačový brífing o verejných zhromaždeniach Národnej audiovizuálnej rady*, 10. február 2021 (<https://www.cna.ro/article11090,11090.html>).

Národné protikorupčné riaditeľstvo (DNA), *správa o činnosti za rok 2020* (<http://www.pna.ro/obiect2.jsp?id=489>).

Organizácia Funky Citizens (2021), *príspevok organizácie Funky Citizens k Správe o právnom štáte 2021*.

Rada Európy, Platforma na podporu ochrany žurnalistiky a bezpečnosti novinárov – Rumunsko (<https://www.coe.int/en/web/media-freedom/the-platform>).

Reportéri bez hraníc a ActiveWatch (2021), *Otvorený list rumunským orgánom so žiadosťou o prešetrenie toho, ako bolo vyriešené trestné tvrdenie* (<https://rsf.org/en/news/romania-open-letter-rsf-and-activewatch-denounce-judicial-pressures-investigative-journalists>).

Reportéri bez hraníc – Rumunsko (<https://rsf.org/en/romania>).

Rumunská vláda (2021), *Príspevok Rumunska k Správe o právnom štáte 2021*.

Ústavný súd Rumunska, tlačová správa zo 7. apríla 2021 (<https://www.ccr.ro/comunicat-de-presa-7-aprilie-2021/>).

Príloha II: Návšteva Rumunska

Útvary Komisie absolvovali v apríli 2021 virtuálne stretnutia s týmito subjektmi:

- Združenie rumunských sudcov
- Združenie Mișcarea pentru apărarea statutului procurorilor
- Centrum pre nezávislú žurnalistiku
- Expertforum
- Freedom House
- Funky citizens
- Najvyšší kasačný a odvolací súd
- Iniciatíva za justičnú asociáciu
- Právny výbor Poslaneckej snemovne
- Legislatívna rada
- Asociácia médií – Kluž
- Ministerstvo spravodlivosti
- Národná agentúra pre správu zaisteného majetku
- Národné protikorupčné riaditeľstvo
- Národná stratégia boja proti korupcii
- Národná audiovizuálna rada
- Národná agentúra pre bezúhonnosť
- Národná únia rumunských sudcov
- Ombudsman
- Prokuratúra pri Najvyššom kasačnom a odvolacom súde
- Fórum rumunských sudcov
- Generálny sekretariát vlády
- Vyššia súdna rada

* Komisia sa na viacerých horizontálnych stretnutiach stretla aj s týmito organizáciami:

- Amnesty International
- Centrum pre reprodukčné práva
- CIVICUS
- Únia občianskych slobôd pre Európu
- Civil Society Europe
- Konferencia európskych cirkví
- EuroCommerce
- European Center for Not-for-Profit Law
- Európske centrum pre slobodu tlače a médií
- Európske občianske fórum
- Európska federácia novinárov
- European Partnership for Democracy
- Európske fórum mládeže
- Front Line Defenders
- Human Rights House Foundation
- Human Rights Watch
- ILGA-Europe
- Medzinárodná komisia právnikov
- Medzinárodná federácia pre ľudské práva
- International Planned Parenthood Federation European Network (IPPF EN)

- Medzinárodný tlačový inštitút
- Netherlands Helsinki Committee
- Open Society European Policy Institute
- Philanthropy Advocacy
- Protection International
- Reportéri bez hraníc
- Transparency International EU